

Reorganisatie van de Infanterie.

DOOR

P. DONK,

Kolonel der Infanterie.

Ten aanzien van de vredesorganisatie staan twee verlangens tegenover elkaar, voortkomende eenerzijds uit de behoefte aan rust, anderzijds uit de overtuiging, dat rust niet verkregen kan en zal worden, zoolang de vredesorganisatie niet geeft, wat zij geven moet, t.w.: *de gunstigst mogelijke voorwaarden voor de opleiding van het personeel en voor het tot stand brengen van de oorlogsformatie.*

Aan deze beide hoofdoorwaarden voldoet de vredesorganisatie der infanterie niet.

Er is dus reden om naar reorganisatie te streven.

Anderzijds zijn er de bezwaren tegen reorganiseeren, wanneer dit veelvuldig voorkomt.

Uit deze tegenstelling volgt, dat het raadzaam is om alleen tot reorganisatie te besluiten, indien ten aanzien van de beide genoemde hoofdoorwaarden afdoende of althans belangrijke verbetering bereikt kan worden.

Bovendien heeft het samenvallen van de betoogen voor beperking van het beroepskader met die voor reorganisatie van de legeropleidingen aan deze beide onderwerpen een schijn van onafscheidelijkheid gegeven, die tegenstanders van het eerste ertoe brengen kan zich ook van het tweede af te wenden met het oog op de consequenties van die schijnbare onafscheidelijkheid.

M.i. is dat niet noodig: het moet ook mogelijk zijn het stelsel te verbeteren zonder het kader te beperken.

Het zou des te meer te betreuren zijn, indien zulk een mogelijkheid onbenut bleef, omdat van de twee wegen naar verhooging van het rendement, n.l. via het stelsel en via het onderwijzend personeel, juist de eerste het snelst tot resultaat kan voeren en met de beste kans op blijvend succes.

Daarentegen kan het voortduren van ernstige gebreken in het stelsel oorzaak zijn, dat zelfs het beste personeel niet tot zijn recht komt en in kwaliteit achteruit gaat.

Ik meen daarom, dat het van belang is te onderzoeken, hoe het stelsel kan worden verbeterd, zonder het vraagstuk van de mogelijkheid en wenschelijkheid van kaderinkrimping in het geding te brengen.

Orde en regelmaat.

Dit onderzoek betreft in de eerste plaats een der belangrijkste voorwaarden voor elke onderwijsinrichting: de orde en regelmaat in den gang van zaken.

Bij de infanterie treft dadelijk het groote aantal soorten op te leiden leerlingen met verschillen in tijdstip van opkomst, in duur van opleiding, in vóóropleiding, in rechten en verplichtingen, in bestemming, enz.

Deze differentiatie is uitvoerig beschreven door den Majoor HEETJANS in „De Militaire Spectator” van Januari j.l., waarnaar ik kortheids-halve verwijs.

De differentiatie is tot zekere hoogte onvermijdelijk. Zij werkt er niet minder nadeelig om op den gang van het onderwijs — *tenzij men er in slaagt te voorkomen, dat de verschillen opgevangen en verwerkt moeten worden bij eenzelfde onderdeel in eenzelfde tijdperk.*

Voorgeoefenden en niet-voorgeoefenden.

In het bijzonder geldt dit de samenvoeging van voorgeoefenden en niet-voorgeoefenden (hier verder aangeduid met de letters *v.*, resp. *n.v.*).

Voor de beide categorieën ieder op zich zelf en voor de heele organisatie der opleiding is het een groot nadeel, dat de *v.* en *n.v.* midden in de opleiding doorengemengd moeten worden.

Toen er nog weinig *v.* waren, kon dat minder kwaad; de *v.* werden toen zonder groot nadeel in de massa opgenomen; en het nadeel, dat er uit mocht voortkomen, werd opgewogen door het voordeel, dat men geen afzonderlijke compagnieën *v.* behoefde te vormen en dus de homogeniteit der onderdeelen bewaard bleef.

De aanzienlijke toeneming van het aantal *v.* heeft dat echter grondig veranderd: de *v.* zijn thans allermint een te verwaarloozen factor. Bovendien zijn zij zeer ongelijkmatig verdeeld, zoodat de homogeniteit der onderdeelen toch niet meer bewaard kan blijven, nu de aantallen *v.* bij verschillende onderdeelen sterk uiteenloopen.

De doorenmenging van *v.* en *n.v.* bij de compagnieën mag alzoo historisch te verklaren zijn — de door haar veroorzaakte nadeelen zijn er niet minder belangrijk om.

Beide groepen hebben ieder haar eigen karakter en de voltooiing der opleiding stelt voor ieder haar eigen eischen.

Het groote verschil in omstandigheden, waaronder de „onderbouw” (de eerste vier maanden voor de *n.v.*, de vooroefeningen voor de *v.*) tot stand komt, de verschillen in tijdduur, in continuïteit, omgeving, onderwijs, leermiddelen, oefengelegenheid, enz., moeten onvermijdelijk tot een aanzienlijk verschillend resultaat voeren. Daarbij komen dan nog veeltijds verschillen in ontwikkeling, animo, ijver, intellect bij de leerlingen zelf.

Het vooruitzicht der doorenmenging dwingt niettemin om den onderbouw voor beide groepen op een zelfde resultaat in te richten.

Beide categorieën ondergaan daarvan de nadeelige invloeden.

Doordat de vooroefeningen door de oefenomstandigheden beperkt worden tot in hoofdzaak elementaire oefeningen, is men wel gedwongen zich bij de *n.v.* tot de doorenmenging ook te beperken.

Dientengevolge moet voor deze laatsten een naar verhouding te

groot deel van den tijd bestemd worden voor elementaire oefeningen.

Met name in de gevechtsopleiding wordt daardoor in de eerste vier maanden niet meer bereikt dan de „opleiding in groepsverband”.

In dat opzicht blijven wij bij andere landen ten achter.

Zoo wordt — om Zwitserland maar niet te noemen — in Frankrijk volgens het infanterie-reglement in de eerste vier maanden de gevechtsopleiding tot de sectie uitgestrekt, terwijl, volgens de beschrijving van GÉNÉRAL DE BARBEYRAC DE SAINT-MAURICE (*Journal d'Infanterie* 1929), deze 4 of 5 jaar achtereen bij een oorlogssterk bataljon de opleiding heeft verzorgd en daarbij zelfs telkens in 4 maanden de opleiding nagenoeg voltooide.

In België gaat de gevechtsopleiding in de eerste 4 maanden eveneens niet verder dan de groep — maar daarna is daar nog een periode van 6 weken beschikbaar voor het voltooien van de gevechtsopleiding, vóór men overgaat tot vervolgoefeningen — die bovendien steeds in een kamp worden gehouden.

Nu laat onze „grondslag-opleiding” wel eenige speelruimte om in gunstige omstandigheden in de eerste vier maanden wat verder te gaan. Maar, al zou men daarvan gebruik maken door in het eerste tijdperk reeds met sectie-oefeningen te beginnen, metterdaad komt men daarmee weinig verder. Want de *v.* kunnen *zeker* niet boven de opleiding in de groep uitkomen. Bij het begin van het 2e tijdperk moet men dus toch in ieder geval met hen bij de sectie beginnen.

Het groote nadeel hiervan is, dat te weinig tijd en gelegenheid overblijven voor het overige deel van de gevechtsopleiding — de collectieve opleiding, volgens DE BARBEYRAC DE SAINT-MAURICE verreweg het belangrijkste deel, ja de eigenlijke gevechtsopleiding.

In ieder geval zijn voor een behoorlijke afwerking van de gevechtsopleiding de overschietende zes weken te kort — mede omdat er in die periode noodgedwongen allerlei diensten moeten geschieden, die de geregelde voortzetting van de opleiding belemmeren.

Wellicht zouden de *v.* wegens hun bijzondere kwaliteiten (intellect, ambitie, enz.) in deze periode vlugger vooruit kunnen, zoodat dan voor hen met dezen termijn volstaan zou kunnen worden.

Maar dat wordt weer verhinderd door de koppeling van hun voortgezette opleiding aan die der *n.v.*

Onder deze omstandigheden is het voorts ook niet mogelijk een zuiver oordeel te vormen omtrent hetgeen bij ieder dezer beide categorieën bereikt zou kunnen worden.

Ten slotte ondervindt ook de organisatie der opleiding zelf nadeelen van de doorenmenging, omdat doelmatige indeeling van onderwijzend personeel bemoeilijkt wordt door de uitbreiding van het aantal leerlingen midden in de opleiding.

Kortom de doorenmenging komt ten nadeele van beide soorten en van de organisatie der opleidingen.

Het is dan ook in alle opzichten gewenscht de doorenmenging te doen eindigen.

Hoopgevend is het, dat de jongste Memorie van Antwoord zich ten gunste van de scheiding heeft uitgesproken.

Scheiding van v. en n.v.

De scheiding zou kunnen geschieden door in beginsel van de twee ploegen de eerste, voor zoover mogelijk, uitsluitend samen te stellen uit *n.v.* en de andere uit *v.* Ter verduidelijking van dit beginsel moge onderstaand schema dienen:¹⁾

M A A N D E N													
Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	
			eerste ploeg						Herh. oefening	tweede ploeg			
			n. v. manschappen							v. mansch.			

Door een verdeling in dezen geest (met de gebruikelijke verschuiving bij de verschillende divisies) kunnen tevens nog andere bezwaren worden overwonnen.

Bij opkomst volgens dit schema worden n.l. vier maanden gedeeltelijk (d.w.z. afgescheiden van de kaderopleiding) vrij gemaakt. Door voor deze gedeeltelijk vrije maanden de wintermaanden (in het schema 15 Oct.—15 Febr.) te kiezen, kan men de bekende seizoensnadeelen voor de tweede ploeg manschappen ontgaan, b.v. die voortspruitende uit den korteren oefentijd (per dag en tengevolge van feestdagen) en uit ongunstige omstandigheden — als zware sneeuwval, bevroren bodem, ziekten — die verschillende onmisbare oefeningen volkomen kunnen buitensluiten.

Voorts kan door het gedeeltelijk vrij maken van vier maanden ruimte gevonden worden om diensten, verloven e.d., die onderwijzend personeel aan zijn taak onttrekken, voor zooveel noodig en gewenscht naar die maanden te verschuiven.

In de voortgezette opleiding van het beroepskader in die vier maanden kan dan tevens meer vastheid en regelmaat komen, doordat in die

¹⁾ Over de aanvullingen en wijzigingen, die hierin noodig zijn — mede met het oog op het uiteenlopend aantal *v* — wordt nog nader gesproken.

maanden de instructie van de dienstplichtigen niet meer behoeft voor te gaan ¹⁾).

In de verdeling van de ploegen over de maanden van het jaar in vorenstaanden geest is uiteraard een zeer groot aantal variaties op het hiervoren gegeven schema mogelijk.

Reeds uit technische overwegingen zullen trouwens, zooals nader zal blijken, bij de toepassing allerlei wijzigingen noodig zijn.

Bovendien kan het wenschelijk zijn om daarbij nog verder met seizoenbezwaren van dienstplichtigen, politieke verlangens, enz. rekening te houden.

Dat alles betreft niet de hoofdzaak.

Hoofdzaak is hier het streven om:

1e. voor iedere groep (v., resp. n.v.) de opleiding te bevrijden van storende invloeden, en

2e. vier maanden arbeidskracht van een groot deel van het beroepskader voor doelmatig gebruik vrij te maken.

Oppervlakkig kan het schijnen, alsof de scheiding van de opleiding van v. en n.v. aldus de werkgelegenheid voor het beroepskader zou verminderen.

Metterdaad is het tegendeel het geval: het vrij maken van arbeidskracht van beroepskader geeft juist gelegenheid om die vrijkomende arbeidskracht nuttig te gebruiken, waar deze bij de vermenging van de opleidingen onbenut blijft.

Zoo is b.v. het samenvallen van tweeërlei taken in den tegenwoordigen toestand (b.v. cursussen voor beroepskader en drukke instructieperiodes) in wezen een vermindering van de werkgelegenheid, omdat het kader natuurlijk slechts een der samenvallende taken kan vervullen.

Door de beoogde verdeling kunnen dus de volgende voordeelen bereikt worden:

1e. meer rendement van de opleiding, zoowel voor de v. als voor de n.v.;

2e. zuiverder aan den dag treden van de kwaliteiten van de opleiding via de beide soorten van onderbouw;

¹⁾ Deze voordeelen kunnen ook en zelfs in iets sterkere mate worden verkregen in het z.g. éénploegen-stelsel.

Aan die oplossing is echter het bezwaar verbonden, dat zij of niet uitvoerbaar is zonder kaderuitbreiding, of de erkenning inhoudt dat het tot dusver gevolgde tweéploegen-stelsel zoo kan worden georganiseerd, dat met veel minder kader kan volstaan worden.

De productieve termijn wordt dan voor de schoolcompagnieën, die alleen v. ontvangen, wel heel klein: zes weken van de 52!

De toeneming van het aantal v. zal eerder moeten leiden tot uitbreiding dan tot inkrimping van het aantal ploegen.

Bovendien is behoud van twee ploegen gewenscht om althans eenigermate met seizoenvoorkeur van dienstplichtigen rekening te kunnen houden.

M.i. verdient daarom de beoogde verdeling in twee ploegen de voorkeur.

- 3e. betere organisatie van de opleiding naar de aantallen leerlingen;
- 4e. vermindering van seizoen-bezwaren voor de opleiding;
- 5e. beperking van de invloeden, die onderwyzend personeel aan zijn taak bij de instructie onttrekken;
- 6e. vrijmaking van arbeidskracht van beroepskader, o.m. tot verruiming van de gelegenheid voor voortgezette opleiding van dat kader.

Over dit laatste moge hier tevens de opmerking een plaats vinden dat, in tegenstelling met het verlofskader — waarvoor specialisatie noodig is —, beroepskader in zijn eigen wapen „all round” geschikt behoort te zijn.

De verruiming van de gelegenheid voor voortgezette opleiding kan dit mogelijk maken.

Specialisatie van beroepskader is oneconomisch; zij beperkt het rendement en maakt voor elke categorie afzonderlijke gespecialiseerde reserves noodig. Niet alleen voor vreedestijd, maar ook na mobilisatie is het noodig, dat het beroepspersoneel in het eigen wapen voor elkander kan invallen.

Voor beroepsofficieren is dergelijke specialisatie — ook met het oog op latere functies in hogere rangen — bepaald nadeelig. Het is nuttig en moet uitvoerbaar zijn om b.v. beroepskader, dat gewoonlijk mitrailleurpersoneel opleidt, in een ander tijdperk met een compagnie tirailleurs te belasten.

De vredesorganisatie en de opleiding.

Uit het voorgaande moge gebleken zijn, dat de dooreenmenging van *v.* en *n.v.* nadeelig is voor een der hoofdopdrachten van de vredesorganisatie: het geven van de gunstigst mogelijke voorwaarden voor de opleiding van het personeel.

Ook voor het verkrijgen van goede verhoudingen in den inwendigen dienst en in krijgstuhtelijken zin is het tegenwoordige stelsel niet doelmatig. De commandanten der schoolcompagnieën, de schoolhoofden, leiden slechts voor een deel hunner onderhoorigen de opleiding. Het kader en de specialisten gaan naar een andere „school” onder een ander hoofd, die op zijn beurt over deze leerlingen in krijgstuhtelijken zin, voor inwendigen dienst, verloven e.d. niet als Chef kan optreden.

Al wordt dit bezwaar opgeheven, dan blijft toch de organisatie nog in vele andere opzichten moeilijkheden veroorzaken voor den geregelde gang van het onderwijs. Zoo b.v. de verspreiding van talrijke kleine categorieën over verschillende onderdeelen, die tot herhaalde concentraties en verplaatsingen noodzaakt.

Dit alles moge nog zoo goed te verklaren zijn uit den loop der gebeurtenissen — dat neemt dan toch niet weg, dat dientengevolge thans de grondslag van het stelsel is weggevaagd, zoodat de organisatie als het ware in de lucht is komen te hangen.

Ten deele veroorzaken deze fouten rechtstreeks nadeelen (b.v. door de bovengenoemde verwarring in de verhoudingen), anderdeels hebben zij in zoover ongunstigen invloed, dat de voordeelen verloren gaan, die een doelmatige organisatie kan verschaffen.

Alles bijeen kan onmogelijk gezegd worden, dat de huidige vredesorganisatie gerechtvaardigd wordt door haar behartiging van de belangen van het onderwijs.

De vredesorganisatie en de oorlogsformatie.

Evenmin is dit het geval ten aanzien van de voorbereiding van het tot stand brengen van de oorlogsformatie. Voor het verkrijgen van verband in de oorlogsonderdeelen levert de vredesorganisatie nagehoegen bouwstoffen.

Dit bezwaar wordt niet verminderd door het — in *elke* organisatie mogelijke — streven om althans te bereiken, wat in het stelsel bereikt kan worden, t.w.: het bijeenhouden van gelijktijdig opgeleiden in fracties van onderdeelen: twaalfde-, driekwart-, halve-parten, altijd voor zoover de sterkte bereikt wordt.

De in den loop der tijden ingevoerde veranderingen in ons legerstelsel hebben een wijziging noodig gemaakt in de methode, volgens welke de lagere oorlogseenheden worden gevormd. Een wijziging, die tot dusver niet is tot stand gebracht.

Om dit duidelijk te maken, is een vergelijking met het vroeger bestaande kaderleger dienstig.

In het kaderleger waren in gewonen tijd bij de vredescompagnieën vaste kernen van beroepskader aanwezig voor de oorlogscampagnieën e.d.

Deze kernen leidden uit iedere lichting de voor de compagnie bestemde manschappen op. Bij herhalingsoefeningen kwamen dezen daarbij terug. En bij mobilisatie vormde de kern met de door deze zelf opgeleide manschappen de compagnie.

In het kaderleger bestond dus — en paste bij het systeem — de vorming dier onderdeelen in de diepte, de verticale formatie, d.w.z. uit opvolgende lichtingen rondom de vaste vredeskernen, die toen ook in de oorlogsonderdeelen bewaard bleven.

Bij de reorganisatie na den oorlog is dit systeem echter verlaten en de oorlogsformatie volgens het militiestelsel aanvaard.

De vredeskernen der oorlogsonderdeelen zijn opgeheven en de aanvoering en het mobiliseeren in hoofdzaak overgedragen aan verlofskader.

Dit wegvallen van de tot in de oorlogsformatie reikende kernen en de daaraan gepaard gaande vermindering van het aantal herhalingsoefeningen van vijf tot twee heeft aan de methode van de vorming der oorlogscampagnieën in de diepte alle waarde en daarmede haar bestaansrecht ontnomen.

Daaruit is de onafwijsbare noodzaak ontstaan om tot de eenig andere

methode: de vorming van oorlogscompagnieën in de breedte, de horizontale formatie, over te gaan, of m.a.w.:

Nu de bovenbedoelde kernen niet meer kunnen zorgen voor het verband in de jaargangen, waaruit een uit de diepte gevormde compagnie bestaat, moet men het verband in iedere oorlogscompagnie tot stand brengen tijdens het gezamenlijk dienen van verlofskader en dienstplichtigen, d.w.z. in een enkelen jaargang.

Wanneer men de noodzaak van dezen overgang naar de laagsgewijze, horizontale formatie aanvaardt, is het ook rationeel hem zoo goed mogelijk ten uitvoer te brengen. Uit dat oogpunt is de productie van fracties van oorlogseenheden, gelijk thans geschiedt, ten hoogste half werk. „Heel” werk is alleen de levering van complete oorlogssterke compagnieën uit iedere ploeg.

Deze productie-wijze kan het best worden toegepast door de organisatie er geheel op in te richten: d.w.z. de lichting in zooveel quota te verdeelen, dat uit ieder daarvan bij eerste oefening een complete oorlogssterke compagnie e.d. kan worden gevormd.

Het aantal daartoe benodigde schoolcompagnieën wordt dan bepaald door het aantal quota, dat het infanterie-contingent kan opbrengen, en de verdeling in soorten (tirailleurs, mitrailisten, enz.) door de behoefte voor de oorlogsorganisatie.

Voor de volledige toepassing van dit denkbeeld zou intusschen tamelijk veel moeten veranderen en zou met name bij de regimenten met veel *v.* het aantal compagnieën moeilijk gehandhaafd kunnen worden.

Dit is geen gevolg van de voorgestelde verandering in het stelsel.

Los van elk stelsel van indeeling en opleiding moet, met het stijgen van het aantal *v.*, de werkgelegenheid bij de korpsen infanterie dalen.

Al is echter in de bestaande organisatie niet hetzelfde resultaat mogelijk, als wanneer men het aantal onderdeelen kan aanpassen aan de aantallen *v.* en *n.v.*, toch kan ook met handhaving van het aantal schoolcompagnieën vrij veel bereikt worden, in ieder geval voldoende voor het vormen van een oordeel en om e.q. den overgang voor te bereiden.

Om dit bij een brigade na te gaan, neem ik aan dat daarbij *iedere twee jaar* de onderdeelen voor een regiment infanterie gevormd moeten worden, t.w. in hoofdzaak:

9 compagnieën tirailleurs,

3 mitrailleurcompagnieën,

4 verbindingsafdeelingen,

of 12 compagnieën en 4 verbindingsafdeelingen.

Per brigade moeten de 4 ploegen (van twee jaren) dus opbrengen

12 compagnieën en 4 verbindingsafdeelingen of 3 compagnieën en één verbindingsafdeeling per ploeg¹⁾.

Om bij ieder dier vier ploegen de oefensterkte van een bataljon zoo dicht mogelijk te naderen, zou één der compagnieën in elke ploeg een mitrailleurcompagnie moeten zijn. Dit is echter niet mogelijk, omdat bij de 12 in twee jaar te vormen compagnieën maar 3 mitrailleurcompagnieën zijn. Er zit daarom niet anders op dan één dier mitrailleurcompagnieën over twee ploegen te verdeelen, zoodat ieder van de vier ploegen sterk wordt:

2 of 3 complete compagnieën tirailleurs, één heele of halve mitrailleurcompagnie en één verbindingsafdeeling. Daarmee wordt de sterkte van een compleet bataljon zoo dicht genaderd als m.i. de omstandigheden thans toelaten (zie het schema op blz. 349).

Op de wijze, waarop de lichting hiertoe over de zes schoolcompagnieën der brigade ware te verdeelen, wordt hierna teruggekomen.

Kaderopleiding.

Opdat de schoolcompagnieën volledig geëncadreerde onderdeelen kunnen afleveren, moet de eerste oefening van het verlofskader tegelijk met die der manschappen eindigen en dus in het algemeen 3½ maand eerder aanvangen.

Als er naar verhouding meer *n.v.* kader is dan *n.v.* manschappen, en dus ook te weinig *v.* kader naar verhouding van het aantal *v.* manschappen, zal men ook *n.v.* kader moeten indeelen bij de *v.* compagnieën. Dit kader zal daartoe van een *n.v.* compagnie naar de *v.* compagnie moeten overgaan, wanneer deze wordt opgericht.

De behoefte aan het omgekeerde (*v.* kader naar *n.v.* compagnieën) is voorshands niet te verwachten.

De opmerking moge hier een plaats vinden, dat het noodig is om de eischen van voorgeoefendheid voor a.s. kader hooger te stellen dan voor manschappen. De duur der kaderopleiding is er op berekend, dat a.s. kader sneller vooruit gaat en dus ook in de eerste 4 maanden meer leert dan de manschappen. Die rekening komt echter niet uit, wanneer voor eenzelfde hoeveelheid kennis bij kader en manschappen een *gelijke* tijd (4 maanden) wordt afgetrokken. Voor het kader moet de aftrek van 4 maanden corresponderen met een grootere mate van kennis dan voor de manschappen.

Na den onderbouw wordt het verlofskader ingedeeld en te werk gesteld bij het in opleiding zijnde onderdeel, waarvoor het bij mobilisatie bestemd is. Het neemt daar, onder leiding van het beroepskader, deel aan de instructie bij alle oefeningen en diensten, die met zijn oorlogs-

1) De divisie-mitrailleurcompagnie zou dan genomen kunnen worden uit een van de oudste lichtingen. De compagnie mortieren van 8 ware het best te verkrijgen door per brigade er ieder jaar één te doen opleiden en daarmee achtereenvolgens de oorlogsregimenten te voorzien.

functie rechtstreeks verband houden, dus ook aan de inwendige diensten. Zooveel mogelijk treedt het bij een en ander op in de oorlogsfunctie, waarvoor het bestemd is. Dit kader zou dus niet deelnemen aan oefeningen en diensten, die met de oorlogsfunctie slechts in min of meer verwijderd verband staan, voor zijn vorming weinig nut hebben, of geen gelegenheid geven om allen een nuttige functie te doen vervullen.

In den aldus voor het verlofskader of een gedeelte van dit kader vrijkomenden tijd wordt de kaderopleiding voortgezet en het kader voorbereid op de eerstvolgende praktische diensten en oefeningen.

Het streven zou hierbij moeten zijn om het verlofskader bij alle diensten en oefeningen op te voeden tot zelfstandige uitoefening van zijn functie en tot het dragen van de daaraan verbonden verantwoordelijkheid.

De kaderopleiding, afzonderlijk begonnen bij den onderbouw, wordt dus, na den overgang in het oorlogsonderdeel, in nauw verband met de opleiding der manschappen voortgezet — zoover mogelijk met bijstand van dezelfde instructeurs van den onderbouw.

Op soortgelijke wijze kan de opleiding der a.s. verlofs officieren bij het onderdeel, waarvoor zij bestemd zijn, worden voortgezet.

De oudere officieren treden tijdens hun herhalingsoefeningen eveneens in bij het onderdeel, waar zij hun oorlogsbepemming hebben. In-deeling van niet daarvoor bestemd verlofskader ware zooveel mogelijk te ontgaan.

Verbetering in twee richtingen.

Organisatie van de opleiding in oorlogsterke compagnieën e.d. is niet alleen noodig voor het verband in de oorlogsformatie, maar ook voor de opleiding zelve, omdat de compagnie de eenheid is, waarin en waarmee het dienstplichtig personeel moet leeren werken.

Het is natuurlijk niet de bedoeling, dat steeds in compagnieverband zou geoefend worden, al is het nuttig en noodig, dat de compagnie altijd ter beschikking is, wanneer de onderwijsbelangen dat gewenscht maken.

Maar daarnaast is het voor de voorbereiding tot de zooveel omvattende oorlogstaak noodig, dat al het personeel dagelijks geoefend wordt in het leven en werken in en met de oorlogsterke compagnie, zooals dat ook bij mobilisatie geschieden moet. Immers, *als het verlofspersoneel zich in vreedstijd niet de gewoonte eigen maakt om met een oorlogsterke compagnie uit te rukken en daarmee alle mogelijke diensten uit te voeren, dan kan men er op rekenen, dat de handen bij mobilisatie verkeerd zullen staan.*

Ook de samenwerking met de andere onderdeelen van het bataljon moet te allen tijde mogelijk zijn zonder bijzondere maatregelen.

Zooveel mogelijk is daarmee rekening gehouden in de schema's op blz. 349.

Hoezeer een dergelijke organisatie dus niet alleen noodig is voor het verband in de oorlogsformatie, maar ook ten voordeele van het onderwijs strekt, zou de technische vorming wellicht nog beter en economischer ingericht kunnen worden door de opleiding er zuiver „schoolsch” op in te richten.

Daartegen kan echter vooreerst worden aangevoerd, dat dan de bestaande kadersterkte onmogelijk gehandhaafd kan worden — terwijl, blijkens het hiervoren gestelde, de kaderinkrimping in deze beschouwing ter zijde zou blijven.

Belangrijker is bovendien, dat bij het streven naar verbetering niet uitsluitend het oog kan worden gericht op de eischen van het onderwijs, den inwendigen dienst en de krijgstucht, maar ook gezorgd moet worden voor het tot stand brengen van het verband in de oorlogsformatie.

Ongetwijfeld zou het eerste, d.i. de inrichting naar de eischen van het onderwijs, veel voor hebben; en indien ons leger, gelijk het Zwitserse, over een groot aantal herhalingsoefeningen beschikte om: aanvoerders en troepen te gewennen aan de sterkte en verhoudingen in de onderdeelen op voet van oorlog;

het kader te bekwamen in het mobiliseeren, beheeren, aanvoeren, verzorgen, enz. van compagnieën op oorlogssterkte;

het verband in de oorlogsonderdeelen tot stand te brengen, enz. enz. — indien dit alles in onze herhalingsoefeningen kon geschieden, dan zou het zeker overweging verdienen om de eerste opleiding een zuiver schoolsch karakter te geven: vaste klassen met naar de eischen van het onderwijs bepaalde aantallen leerlingen, vaste onderwijzers, vaste dienst-tableaux, vaste lesroosters, enz.

Het motief, dat rechtvaardigt om van de daaraan verbonden voordeelen af te zien, kan m.i. alleen zijn: *de noodzaak om reeds bij de eerste opleiding te beginnen met het tot stand brengen van het verband in de oorlogseenheden, hetgeen elders in een groot aantal herhalingsoefeningen bereikt kan worden.*

Maar dat motief, deze rechtvaardiging om de opleiding niet schoolsch in te richten, kan natuurlijk alleen gelden, indien de eerste opleiding dan ook voor het vestigen van het verband gebruikt wordt.

Dat daarvoor ook niets geschiedt bij onze herhalingsoefeningen, kan de noodzaak om bij de eerste opleiding er mee te beginnen slechts versterken. En omgekeerd wordt daarmee het houden van herhalingsoefeningen in oorlogsverband vergemakkelijkt, zoodat het b.v. daarvoor niet noodig zou zijn de beide herhalingsoefeningen met hetzelfde stel lichten te houden, zooals ik bepleit heb voor den tegenwoordigen toestand in „De Mil. Spect.” van April 1929.

Verdeeling van de lichter over de schoolcompagnieën.

Te voren werd voorgesteld in beginsel de twee ploegen samen te stellen alleen uit *n.v.*, resp. alleen uit *v.*

Geheel uitvoerbaar is dit niet.

Vooreerst al, omdat voor de verbindingsafdeelingen géén *v.* opgeleid worden en voor de mitrailleurcompagnieën tot dusver weinig.

Bovendien zijn de aantallen *v.* en *n.v.* natuurlijk niet zoo afgepast, dat zij precies met een bepaalde indeeling overeenkomen. De aantallen loopen integendeel bij verschillende brigades en regimenten aanmerkelijk uiteen. Bij de eene brigade zijn er voor een dergelijke verdeling te veel *v.*, bij een andere te weinig.

Bij regimenten met veel *v.* kunnen ook bij de eerste ploeg een of meer compagnieën *v.* worden gevormd.

Bij regimenten met veel *n.v.* kunnen bij de tweede ploeg ook compagnieën *n.v.* worden ingedeeld, zoodanig dat het einde der opleiding voor beide soorten te gelijk valt.

Voorts moet voor alle verbindingsafdeelingen en voor de meeste mitrailleurcompagnieën op *n.v.* worden gerekend.

De verdeling van de op blz. 344 genoemde taak om in twee jaar per brigade op te leiden :

- 9 compagnieën tirailleurs,
- 3 mitrailleurcompagnieën,
- 4 verbindingsafdeelingen,

kan geschieden in den geest van de volgende schema's.

De zes schoolcompagnieën der brigade zijn daar willekeurig genummerd van 1 tot 6. Zij kunnen, naar gelang van de omstandigheden, over de drie regimenten verdeeld gedacht worden.

De wijze van verdeling van een lichter in den geest van vorenstaande schema's wordt grootendeels beheerscht door de verhouding der aantallen *v.* en *n.v.* in de aan een brigade toebedeelde lichter.

Zijn daarbij zoo weinig *v.*, dat daarvan slechts één compagnie gevormd kan worden, dan is het 2e voorbeeld toepasselijk.

Boven die sterkte aan *v.* kan de verdeling zich aanpassen aan elke verhouding in de aantallen *v.* en *n.v.*, waarbij de verbindingsafdeelingen nog uit *n.v.* gevormd kunnen worden.

Naarmate de sterkte aan *v.* grooter wordt, zal de verdeling van de lichter meer overeenkomst moeten vertoonen met het 1e of 3e voorbeeld.

Bij elke ploeg kan geoeft worden met 2 of 3 oorlogssterke compagnieën tirailleurs, 1 of $\frac{1}{2}$ compagnie mitrailleurs en 1 verbindingsafdeeling — alle op oorlogssterkte.

Iedere twee jaar ontvangt ieder regiment 3 compagnieën tirailleurs, 1 compagnie mitrailleurs en 1 verbindingsafdeeling of de afdeelingen voor één oorlogsbataljon. In zes jaar is daarmee het door het regiment te vormen oorlogsregiment compleet.

In de schema's zijn de nummers der regimenten aangewezen, waarvoor de compagnieën, enz. bestemd zijn; de letters a, b, c en p, q, r gelden voor de regimentsnummers eener willekeurige brigade.

Consequenties.

Vorenschreven veranderingen kunnen tot stand gebracht worden in de bestaande vredesorganisatie.

Het zou daarbij gewenscht zijn om de opleiding per brigade in één garnizoen samen te trekken.

Die wenschelijkheid is echter geen consequentie van die wijzigingen: zij bestaat thans evenzeer — zelfs in nog sterkere mate, omdat thans in kleine garnizoenen niet eens compagnies-oefeningen gehouden kunnen worden met elke ploeg.

Voor de uitvoering van de beoogde veranderingen zou het alleen noodig zijn de dienstplichtigen samen te trekken, voor zoover dit voor het vormen van oorlogssterke eenheden vereischt wordt. In het algemeen kan daarbij het regimentsverband bewaard blijven. Voor zoover noodig zou de brigade regelen moeten optreden bij de toewijzing van de dienstplichtigen en bij de verdeling der oorlogseenheden over de op te richten regimenten.

Het is niet te ontkennen, dat het regiment hiermee in vreedstijd op den achtergrond raakt.

Inderdaad is ook thans gedurende een groot deel van het jaar de oefensterkte bij een regiment niet meer in overeenstemming met den rang van een R.C.

Zelfs al mocht een reorganisatie als vorenbedoeld er toe leiden om het aantal R.C. te beperken, dan behoeft dit bovendien geenszins te leiden tot vermindering van het aantal Luitenant-Kolonels.

Voor drie Luitenant-Kolonels met toegevoegd personeel is bij een brigade belangrijk werk te verrichten, b.v. door hen te belasten:

- één met de leiding der zes schoolcompagnieën,
- één met mobilisatie, en oefeningen en voortgezette opleiding beroepspersoneel en
- één met verlofskader.

Hun behoud is niet alleen door de oorlogsbestemming maar ook door deze taken m.i. minstens zoo goed verantwoord, als door de opleiding van de tegenwoordige regimentssterkte.

Tevens kan daardoor een einde komen aan het onttrekken van de leiders der instructie aan hun werk, om bij cursussen e.d. voor beroeps- en verlofspersoneel dienst te doen.

Op deze wijze zou de verandering in de arbeidsverdeeling tusschen deze hoofdofficieren ook nog op andere wijze belangrijk nut afwerpen.

Beproeving.

Uit het feit, dat de beoogde wijzigingen geheel binnen de bestaande organisatie tot stand kunnen komen, volgt het voordeel, dat het heel eenvoudig is om daarmee bij een of meer onderdeelen een proef te nemen, t.w. in

- het afzonderlijk opleiden van *v.*, resp. *n.v.*;
- het opleiden in oorlogssterke onderdeelen;
- het indeelen en te werk stellen van het verlofskader in de onderdeelen, waarbij het zijn oorlogsbestemming heeft.

Bij een dergelijke proef zou o.m. nagegaan kunnen worden:

- a. inzake de scheiding van v. en n.v.:*
- het eindresultaat voor ieder der beide groepen;
- de mogelijkheid voor elk harer om een voldoende resultaat te bereiken;
- het verschil met de resultaten bij de doorenmenging der groepen;

- b. inzake de opleiding in oorlogssterke eenheden:*
- de invloed daarvan op den geest van den troep en op het resultaat;
- de geschiktheid van beroeps- en verlofskader voor hun taak bij oorlogssterke onderdeelen; en

de mogelijkheid om vorenbedoelde geschiktheid bij deze oefeningsmethode te vergrooten;

- c. inzake de werkzaamstelling van verlofskader in de eenheden, waarvoor het bestemd is:*

de mogelijkheid om daarbij theoretische en practische vorming van dat kader hand in hand te doen gaan;

de mogelijkheid om verlofskader en manschappen gelijktijdig te oefenen, ieder in de eigen functie; zoomede

de invloed van deze oefeningen op de geoefendheid der manschappen en op de geschiktheid van het verlofskader.

Slotwoord.

Nog meer dan voor het op blz. 340 gegeven schema geldt voor dat op blz. 349, dat in de toepassing een zeer groot aantal variaties mogelijk en noodig kunnen zijn. De schema's strekken alleen om de gedachte te verduidelijken en *niet om deze aan een bepaalden vorm te binden.*

Hoofdzaak is alleen het streven om:

- 1e. de opleiding van *v.* en *n.v.* te bevrijden van storende invloeden;
  - 2e. vier maanden arbeidskracht van een groot deel van het beroepspersoneel vrij te maken, o.m. ten voordeele van de voortgezette opleiding van dat personeel;
  - 3e. het verlofspersoneel op te voeden voor zijn mobilisatie- en oorlogstaak *in het oorlogsonderdeel, waarvoor het bestemd is,* en
  - 4e. verband en samenhang in de oorlogsformatie te verbeteren.
-

De operatiën in Oost-Pruisen van 1 Augustus tot 15 September 1914.

Een krijgsgeschiedkundige strategische studie,

DOOR

J. J. C. P. WILSON,

Kapitein van den Generalen Staf, Leeraar bij de Hoogere Krijgsschool.

(*Vervolg van blz. 294.*)

V. De operatiën tegen het Narewleger.

(22—31 Augustus).

Plannen.

Gen. MAJoor LUDENDORFF werd op 22 Augustus te 9.00¹⁾, toen hij zich tusschen Wavre en Namen bevond, ontboden te Coblenz, teneinde te worden bestemd voor Chef van den Staf van het VIIIe Leger. Generaal VON MOLTKE lichtte hem in omtrent den toestand. Teneinde dezen zelf juist te kunnen beoordeelen, had Generaal VON MOLTKE zich op den 22en rechtstreeks in verbinding gesteld met de Korpscommandanten. Generaal VON FRANÇOIS had daarbij verzoekt het transport voor het I A.K. (1 I.D. naar Freystadt en Bischofswerder, 2 I.D. naar Goszlershausen en Lindenau) te doen verleggen naar Deutsch Eylau. Ook C.-XX A.K. drong hierop aan, omdat het I A.K. dan spoediger het XX A.K. zou kunnen steunen, terwijl elk uur tijdwinst beslissend kon zijn. *Alle Korpsen. waren vol vertrouwen en gaven een geheel ander beeld van den toestand dan Gen. v. PRITZWITZ had gedaan.*

Na de bespreking te Coblenz werden bevelen uitgegeven (zie schets 4): I Res.K., XVII A.K. en Divisie Koningsbergen moesten een rustdag houden²⁾. I A.K. moest ontladen bij Deutsch Eylau (de uitlading van 3 Res.D. was op verzoek van Generaal VON SCHOLTZ al naar Allenstein verlegd). Voorts moesten alle beschikbare reserves uit de Weichselvestingen Thorn, Culm, Graudenz en Mariënburg naar Strassburg en Lautenburg worden gedirigeerd.

C.-XX A.K. had zijn troepen reeds op 20 Augustus naar het Westen verplaatst en verschoof zijn korps op 21 Augustus nog meer Westwaarts tot Gilgenburg, teneinde daar I A.K. en 3 Res.D. af te wachten. De Generaal v. PRITZWITZ keurde dit goed (volgens Generaal HOFFMANN was dit door C.-VIIIe Leger bevolen).

¹⁾ Dit uur wijst er ook op dat *niet* het afbreken van den strijd met RENNENKAMPF, doch het niet ingaan op het voorstel van Generaal v. MOLTKE, om met het geheele VIIIe Leger SAMSONOW aan te grijpen, den Generaal VON PRITZWITZ zijn commando kostte. Anders had het Grootte Hoofdkwartier niet een dag (den 21en) verloren doen gaan.

²⁾ Generaal HOFFMANN keurt dit af. Vermoedelijk wilde echter de legerleiding eerst de komst van den nieuwen Legercommandant afwachten, terwijl men voorts kon worden ingelicht over de handelwijze van RENNENKAMPF.

In de bijeenkomst te Coblenz schijnt te zijn vastgesteld, dat men met ongeveer 3 korpsen offensief tegen het Narewleger zou optreden. De Noordelijke groep (I Res.K., XVIII A.K., Div. Kon., 2 L.W.Brig. en 1 C.D.) moest òf in W. richting teruggaan òf in Z.W. richting eveneens het Narewleger aanvallen, dat zou van RENNENKAMPF's wijze van optreden afhangen. „Was zu geschehen hatte, konnte erst an Ort und Stelle angeordnet werden” zegt Generaal LUDENDORFF¹⁾.

Generaal LUDENDORFF vertrok op 22 Augustus per extratrein om 21.00 uit Coblenz en ontmoette den 23en Augustus te 4.00 te Hannover den Generaal VON HINDENBURG. „Wir sahen uns dabei zum erstenmal; alles andere gehört in das Gebiet der Legendenbildung”. Beiden kwamen op 23 Augustus te 14.00 te Mariënburg aan.

Kernachtig is HINDENBURG's dagorder:

„S.M. der Kaiser und König haben die Gnade gehabt, mich an die Spitze der 8. Armee zu berufen. Wir wollen Vertrauen zu einander fassen und gemeinsam unsere Schuldigkeit tun”.

Dat vertrouwen zou er spoedig zijn en zou duurzaam blijken!

Het plan voor den slag bij Tannenberg, zooals die is geleverd, is eerst tusschen 24 en 26 Augustus gerijpt²⁾. *Het bleek toch, dat RENNENKAMPF slechts zeer langzaam volgde.* Toen werd besloten het groote waagstuk te ondernemen: I Res.K. en XVII A.K. zouden *niet* verder teruggaan, *noch* defensief optreden, *doch als linker omvattende groep het Narewleger aanvallen en daartoe met geforceerde marschen over Bischoffstein en Seeburg opmarcheeren.*

Een besluit, dat in de krijgsgeschiedenis zijn weerga niet heeft. Tegenover het sterke Njemenleger durfde de C.-VIIIe Leger alleen 1 C.D. achter te laten (na 26 Augustus zelfs nog verminderd met 1 brigade). De Divisie Koningsbergen en 2 L.W.Brig. moesten teruggaan achter de Deime.

Welbewust werd hier alles op één kaart gezet. Welke verantwoording een veldheer door een dergelijke handelwijze op zich neemt, moge blijken uit de volgende citaten uit LUDENDORFF's „Kriegserinnerungen”.

„Der Entschluss zur Schlacht baute sich auf der Ansicht über die Schwerfälligkeit der russ. Führung auf” en: „Als die Schlacht (bij Tannenberg) am 27. A. in aller Schwere begann und nicht, wie es in

1) Inmiddels was dit plan (dank zij Generaal GRÖNERT's en HOFFMANN's optreden) óók bij Gen. v. PRITZWITZ gerijpt na het aanvankelijke voornemen om achter den Weichsel terug te gaan, doch dit was bij de Oberste Heeresleitung onbekend. Inmiddels is het vreemd, dat Gen. v. PRITZWITZ dit niet in het telefoongesprek op 21 Aug. aan Gen. VON MOLTKE heeft medegedeeld.

2) Dit sluit geenszins uit, dat Generaal VON FRANÇOIS al op 23 Augustus te 19.00 mededeeling ontving, dat hij den linkervleugel van het Narewleger zou moeten omvatten. Immers men zou onder alle omstandigheden het Narewleger aanvallen, in het ongunstigste geval *rechts* omvattend, in het gunstigste geval *áubbel omvattend*. De taak van I.A.K. was dus in beide gevallen vrijwel dezelfde.

früheren Kriegen Regel war, an einem Tage beendet wurde, sondern sich bis zum 30. A. hinzog, stand RENNENKAMPF's gewaltige Armee wie eine drohende Gewitterwolke im N.O. *Er brauchte nur anzutreten und wir waren geschlagen.* Die Sorgen, mit denen ich während dieser langen Tage auf die Njemen-Armee sah, kannten nur wenige."

Op 30 Aug.: „Ich konnte mich des gewaltigen Sieges nicht aus vollem Herzen freuen; die Nervenbelastung durch RENNENKAMPF's Armee war zu schwer gewesen."

Tannenberg is geworden het moderne Cannae, de vernietigingsslag door dubbele omtrekking of omvatting, leidend tot omsingeling. De slag heeft aangetoond, dat VON SCHLIEFFEN's en VON MOLTKE's bewering, dat hij ook voor een minderheid tot successen kon voeren, juist was. NAPOLEON en VON CLAUSEWITZ achtten evenwel een Cannae-operatie alleen mogelijk met een meerderheid, hoewel FREDERIK DE GROOTE bij Leuthen, zij het met een enkele omvatting, al had aangetoond, dat deze slagvorm zelfs tegenover een dubbele overmacht tot een vernietigende overwinning kan leiden. Ook in den klassieken Cannaeslag versloeg HANNIBAL een overmacht.¹⁾

Het beginsel van den Cannaeslag is de tegenpartij te verlokken tot het innemen van een smal front, dus tot een diepe opstelling en haar in front *met zoo zwak mogelijke krachten* (hier verst. XX A.K.) te binden. De frontgroep moet zoo mogelijk teruggaan, opdat de toe te brengen stooten in de flanken zoo diep mogelijk in 's vijands formatie kunnen worden toegebracht. Het standhouden van de frontgroep is minder gunstig, het aanvallend voorwaarts gaan van die groep is zelfs eenigermate ongewenscht²⁾.

Indien de vijand alle krachten heeft ingezet (*en niet eerder*) moeten de vleugelgroepen overgaan tot omtrekking of omvatting (hier I A.K. en MÜLHMANN rechts en XVII A.K. en I Res.K. links).

Indien de vijand daarentegen een breed front inneemt, moet men de enkele omtrekking of omvatting toepassen, hem aldus verleidend zijn front naar den bedreigden vleugel te versmallen. Gelukt dit, dan moet *vervolgens* de beslissende aanval op den anderen vleugel worden ingezet.

In dit licht beschouwd, was n.m.m. de aanval van den rechtervleugel

1) Bij Cannae stonden 55.000 Romeinen onder VARRO in gemasseerden gevechtsvorm. HANNIBAL stelde zijn Galliërs en Iberiërs (20.000 man) er in een even breed front tegenover en liet dit front langzaam wijken, waardoor zijn Carthagers, op de vleugels opgesteld in 2 groepen van 6000 man, den tegenstander in flanken en rug konden aangrijpen, daarbij geholpen door de cavalerie. De Romeinen werden vernietigd en HANNIBAL's verliezen bedroegen 4000 man.

2) Zeer juist is dit beginsel neergelegd in de directieven, welke Generaal VON HINDENBURG aan Generaal v. BELOW (C.-VIIIe Leger) gaf vóór den 2en slag aan de Masurische meren in Februari 1915, welke slag eveneens als Cannaeoperatie was opgezet en als zoodanig werd uitgevoerd. De frontgroep (VON BELOW) moest hier werkeloos blijven en mocht alleen aanvallen om den vijand te binden, indien deze — de dubbele omtrekking bemerkend — zou willen teruggaan.

van verst. XX A.K. en van I A.K. in het begin van den slag bij Tannenberg zeer gunstig. SAMSONOW werd er toe gebracht zijn leger naar links samen te trekken, zoodat de beslissende vleugelaanval van XVII A.K. en I Res.K. (*die later moest komen, omdat die korpsen nog in opmarsch waren*) werkzamer werd. Ik heb niet kunnen nagaan, of inderdaad dit motief zijn invloed heeft laten gelden.

De opmarsch voor den slag bij Tannenberg (schets 5).

Toestand bij het verst. XX A.K.

Op 22 Augustus stond het korps opgesteld tusschen Gilgenburg en Orlau met 70 L.W.Brig. tusschen de beide actieve divisiën en met de vestingtroepen van Generaal v. UNGER op den linkervleugel. De 3 Res.D. ontladde te Allenstein. Van den vijand wist men (*zie schets 4*), dat de linkervleugel zich vermoedelijk bij Mlawa bevond, terwijl voorts Russische afdeelingen meer Oostwaarts optraden aan den straatweg Neidenberg—Willenberg en Z.O. van Ortelsburg. Ook Johannisburg zou bezet zijn.

(Op schets 4 zijn tevens aangegeven de spoorwegvervoeren, zooals deze door Gen. v. PRITZWITZ gelast zijn en zooals zij werkelijk zijn uitgevoerd. Zij zijn merkwaardig, omdat zij het eerste voorbeeld vormen van uitgebreide spoorwegvervoeren gedurende een operatie).

Op 23 Augustus (schets 5) vielen de Russen de hoogten N. van Gilgenburg aan. Hier werd verbitterd gestreden. Generaal VON SCHOLTZ sloeg den aanval af, doch werd door de omstandigheden gedwongen zijn linkervleugel (zij het nog vrijwillig) tot Mühlen terug te nemen. Deze achterwaartsche manoeuvre kwam de Cannae-operatie ten goede. Zooals Generaal LUDENDORFF zegt: „De Rus geloofde niet meer aan Duitschen *weerstand*, nog minder aan een Duitsch *offensief*.” Zulks bleek duidelijk uit het dien avond door de Duitschers opgevangen *onvercijferde* „vervolgingsbevel”, dat SAMSONOW had uitgegeven en dat het voorwaarts gaan van het Narewleger beval met I R.K. links en VI R.K. rechts geëchelonneerd op de vleugels tegen bedreigingen resp. uit Thorn en uit Lötzen.¹⁾

Dit was het eerste van een zeer groot aantal Russische radiogrammen, die vereijferd of onvereijferd den Duitschers bekend werden. Ook de vereijferde berichten waren voor den Duitschen staf van veel

¹⁾ De geheele marschvorm van SAMSONOW's leger was nu den Duitschers bekend (*zie schets 5*):

VI R.K. marcheerde over Ortelsburg naar Bischoffstein (kon 26 Augustus worden bereikt).

Links hiervan XIII R.K. richting Neidenburg—Allenstein.

Vervolgens XV R.K., daarna XXIII R.K. (dat den aanval bij Gilgenburg had gedaan).

Geheel links moest I R.K. over Mlawa en Soldau marcheeren.

Eenige cav.divn. moesten tegen Lautenburg en Strassburg opereeren.

waarde, aangezien in dien staf een tweetal geroutineerde „ontcijferaars” aanwezig waren.

Intusschen had C.-XX A.K. om versterking gevraagd. v. STEPHANI verhaalt, hoe Generaal LUDENDORFF op dien telefonischen noodkreet antwoordde: „Das Korps musz sich in seiner Stellung bis zum letzten Mann halten” en hij (St.) voegt daaraan toe: „Es ist der kritische Augenblick der ganzen Operation. Durch den unbeugsamen Willen des Einen, den einmal gefassten Entschlusz durchzuführen, tritt die Wendung zum Guten ein.” Ter verduidelijking moge ik hieraan toevoegen, dat 3 Res.D. nog verzamelde (W. van Hohenstein) en dat de uitlading van I A.K. te Deutsch Eylau juist begonnen was.

Den 24en Augustus kwam de A.B. te Tannenberg, waar hij C.-XX A.K. vol goeden moed aantrof.

Toch was het zaak het XX A.K. spoedig te helpen en — met het oog op RENNENKAMPF — snel te handelen.

Overige troepen (schets 5).

Die hulp zou — naar aanleiding van den thans bekenden Russischen opmarsch — als volgt worden verleend:

1. Door versterking van XX A.K.
2. De Deutsche Zuidgroep moest Noord van Soldau naar het Oosten doorstooten en wel:

I A.K. over Montowo en Z. van Usdau en rechtervleugel XX A.K. over Usdau. Hierbij moest I A.K. tegelijkertijd het I R.K. over Soldau terugwerpen en vervolgens doorstooten in de richting Neidenburg.

3. De Noordgroep moest omvattend uit het Noordoosten aanvallen en wel: XVII A.K. over Schippenbeil—Bischoffstein en I Res.K. over Seeburg—Allenstein.

Op deze wijze hoopte de Legercommandant het geheele Narewleger in te sluiten, behalve het I R.K. Een optreden van het I A.K. Zuidelijk van Soldau, dat ook den Russischen naamgenoot in den kring zou hebben betrokken, werd door Generaal LUDENDORFF ontraden, omdat men daarvoor te zwak was. „Wir muszten uns hier beschränken, wenn wir gewinnen wollten.”

De tot het uitvoeren van dit plan noodzakelijke troepenbewegingen zijn schitterend verlopen, ondanks de geweldige wrijving. De verbinding met XVII A.K. en I Res.K. was moeilijk door de actie van Russische cavalerie-patrouilles en de zeer gebrekkige telefoonverbinding. Het treinvervoer van I A.K. was aan veel stagnatie onderhevig¹⁾.

¹⁾ De inlading begon op 22 Augustus te Insterburg, Topiau en Wehlau. Van 22 Aug. 19.00 tot 23 Aug. 13.00, dus in een tijdvak van 18 uur, kwamen geen treinen op de uitlaadstations aan, omdat het ontboden treinmaterieel uit Danzig niet kwam. Een hyaat van 4 uur ontstond in den avond van 23 Aug., omdat de Divisie Koningsbergen, die de inlading moest dekken, te vroeg in West. richting was afgemarcheerd, zoodat de inlaadstations meer achterwaarts moesten worden verlegd. Niettemin vormde het vervoer een schitterende prestatie. Gen. v. HINDENBURG bedankte op 26 Aug. 's avonds den officier, die het uitladen van I regelde, met de woorden: „Wenn wir heute ein groszen Erfolg errungen haben, so danken wir das zum groszen Teil Ihnen”. (v. STEPHANI.).

Voorts waren de wegen, vooral achter het front van het XX A.K., versperd door vluchtelingen, terwijl de weinige gendarmen niet in staat waren de massa's te leiden.

De volgende troepenbewegingen vonden plaats:

a. De 3 Res.D. werd 21 Aug. ingeladen te Angerburg en 22 Aug. uitgeladen te Allenstein. Zij verzamelde 23 Aug. Z.W. van Hohenstein en werd op 24 Aug. opgesteld op den linkervleugel van XX A.K. ter dekking van den vleugel.

b. Het I A.K. werd vervoerd naar Deutsch Eylau. Reeds op 24 Aug. werden 2 uitgeladen regimenten infanterie door den Legercommandant vooruit geschoven, wat het misnoegen van Generaal von FRANÇOIS opwekte. In den nacht 24/25 Aug. werden de uitlaadstations op verzoek van dien Generaal naar het Zuiden verlegd en rukte het korps met de uitgeladen onderdeelen op tot in de richting van Montowo.

In den voormiddag van 25 Aug. werd aan C-I A.K. opgedragen op 26 Augustus te 5.00 aan te vallen, omdat de Legercommandant een omvatting van den eigen rechtervleugel door I R.K. vreesde. Wederom kwam het tot wrijving met Generaal v. FRANÇOIS, die een aanval niet mogelijk achtte, omdat het korps nog miste: 1 regiment infanterie, alle zware artillerie, alle lichte munitiecolonnies, de geheele cavalerie, den I.M.T. en den A.M.T., de veldartillerie (behoudens 6 batterijen) en den artillerieschef.

Volgens LUDENDORFF en von STEPHANI zouden de bezwaren van C-I A.K. gebillijkt zijn en zou de aanval tot 27 Augustus zijn uitgesteld. In het werk van Gen. v. FRANÇOIS is evenwel het legerbevel voor 26 Aug. opgenomen (zie hieronder), waaruit blijkt, dat het Legercommando heeft vermeend die bezwaren naast zich te moeten neerleggen, omdat de tijd drong. Ook het Duitsche stafwerk vermeldt dit.

c. Het uit personeel der Weichselvestingen gevormde Detachement MÜLHMANN (sterk I brigade met artillerie) moest zich op 25 Augustus te 10.00 te Lautenburg melden bij C-I A.K., onder wiens bevelen het detachement moest treden. Generaal MÜLHMANN wierp gedurende zijn marsch tusschen Strassburg en Lautenburg drie Russische regimenten terug en bezette vóór 18.00 (25 Aug.) laatstgenoemde stad.

d. I Res.K. en XVII A.K. rukten met ijlmarschen op (*tot 200 KM. in 4 dagen*)¹⁾. Zij hielden op 23 Augustus een rustdag langs den spoorweg Gerdauen—Insterburg; op 24 Augustus bereikte I Res.K. Schippenbeil, XVII A.K. Friedland, op 25 Augustus resp. Seeburg en Bischoffstein.

1) 35 I.D. marcheerde op 25 Augustus 55 KM., deels over slechte zandwegen! Voor dienstplichtigen in den aanvang van een oorlog wel een buitengewone verandering. Het is merkwaardig, dat ook hier de prestaties der reserveformaties niet onderdeden voor die van de actieve korpsen. Zie ook de jonge troepen van 38e, 39e en 40e Res.K. in den 2en Masurischen-merenslag.

e. 6 L.W.Brig. moest van Lötzen over Rastenburg en Bischoffstein aansluiten bij I Res.K. De brigade stond op 25 Augustus te Lautern. (In de merenlinie bleef dus alleen de zwakke bezetting van Lötzen achter, bestaande uit 2 bataljons, 2½ landstormbat., 1 escadron en verouderd geschut).

f. De divisie Koningsbergen trok 23 Augustus van Insterburg in West. richting terug en bezette nadien de Deimelinie.

g. Uit Holstein werd de L.W.Divisie VON DER GOLTZ per trein aangevoerd. Deze divisie ontladde in den nacht van 26 op 27 Augustus te Biessellen en Ostenrode (het voorgenomen ontladingsstation Allenstein was in handen der Russen gevallen).

h. De 1 C.D. beveiligde 23 Augustus bij Schippenbeil. Op 26 Augustus werd de 1 C.Brig. naar Sensburg gedirigeerd als flankdekking voor I Res. K. en XVII A.K., zoodat na dien dag 2 Duitse cavaleriebrigades stonden tegenover het Njemenleger.

De D.C. meldde, dat RENNENKAMPF's infanterie de Angeraplinie op 24 Augustus nog niet had overschreden.

i. Generaal VON HINDENBURG had de dagen tusschen 23 en 26 Augustus besteed om persoonlijk contact op te nemen met zijn ondercommandanten en om de troepen te bezoeken.

De 1 e dag van den slag bij Tannenberg (26 Augustus 1914) (schets 5).

Het Legerbevel voor 26 Augustus, uitgegeven 25 Augustus te 20.30, behelsde het volgende:

I A.K. moet met den linkervleugel de hoogten van Seeben nemen en vandaar, *uiterlijk te 10.00*, rechts geëchelonneerd in de richting Usdau aanvallen.

Verst. XX A.K. moet zich verdedigen (Cannaegedachte); de rechtervleugel moet den aanval van I A.K. ondersteunen. Het korps moet zich gereed houden voor een offensief optreden met *sterken rechtervleugel*. (Hier komt wederom het Cannaebeginsel naar voren.)

3 Res.D. naar Hohenstein.

I Res.K. (met 6 L.W.Brig.) en 36 I.D. (van XVII A.K.) vallen het VI R.K. aan; 35 I.D. (van XVII A.K.) en 1 C.D. beveiligen tegen het Njemenleger. (Is later gewijzigd, toen moest ook 35 I.D. in Z. richting oprukken.)

Derhalve: Offensieve vleugels en een defensief centrum!

C-I A.K. heeft nogmaals bedenkingen geopperd en verklaard, dat hij een aanval met zijn onvolledige korps (het miste nog 16 veld- en 4 hw. batterijen, 7 lichte munitiecolonnes, alle treinen en de geheele cavalerie) onverantwoordelijk achtte. Om 10.30 sneed evenwel het Legercommando verdere discussies af door te bevelen: „I A.K. begint te 12.00 de bevolen aanvalsbeweging.” De A.B. wilde niet langer

wachten. Toch wist Generaal VON FRANÇOIS den aanval nog tot 13.00 uit te stellen, zoodat Seeben eerst te 15.00 werd genomen (5 uur te laat); het korps stond 's avonds gereed voor den aanval op 's vijands hoofdstelling bij Usdau, welke aanval op 27 Aug. zou worden ingezet.

Het Detachement MÜLHMANN had Heinrichshof aan den spoorweg Lautenburg—Soldau bezet.

XX A.K. viel in den namiddag met den rechtervleugel (41 I.D. en $\frac{1}{2}$ -37 I.D.) aan, stootte een tweetal Russische — naar het Noorden marcheerende — brigades in de flank en won beduidend terrein. Op den linkervleugel vielen alleen zwakke Russische aanvallen af te slaan. Tusschen XX A.K. en I A.K. ontstond een gat van $\pm$ 8 KM. breedte. Van rechts naar links waren opgesteld: 41 I.D., 37 I.D., 70 L.W.Brig., v. UNGER en 3 Res.D. ¹⁾. De L.W.Div. v. D. GOLTZ ontladde 's nachts te Biessellen.

I Res.K., 36 I.D. (van XVII A.K.) en 6 L.W.Brig. versloegen het VI R.K. beslissend bij Seeburg ²⁾. Het vluchtte in Z.O. richting met een verlies van 5300 man en 30 stukken. Deze Duitse troepen namen een uitermate gunstige opstelling in om in den rug van het Russische leger te worden ingezet. Daartoe was de baan nu vrij!

De toestand in den avond van 26 Augustus is aangegeven op schets 5.

Inmiddels waren in den loop van den dag de volgende berichten binnengekomen:

1. Bij Mlawa troepenontladingen.
2. Bij Soldau sterke vijandelijke afdeelingen.
3. De 15 R.C.D. bedreigde in den rug van Gen. VON MÜLHMANN's detachement de spoorlijn Thorn—Ostenrode.

Teneinde deze bedreiging af te wenden, werd wederom een beroep gedaan op de vesting Graudenz, welke een bataljon voor spoorwegbewaking afstond. Ook de pantser trein van de vesting Thorn werd aange trokken voor dit doel.

4. II R.K. had Angerburg bezet en scheen naar Drengfurth te zullen marcheeren (in den rug van 1 Res.K. en XVII A.K.!). Voorts waren Gerdauen en Allenburg door infanterie bezet. De 1 R.C.D. marcheerde van Allenburg op Friedland (1 C.D. was uitgeweken naar Schippenbeil), de 4 R.C.D. bevond zich bij Sensburg. (De lijn, waarin het Njemenleger in den avond van 26 Aug. stond, is op schets 5 aangegeven.)

¹⁾ De C. der 3 Res.D. was *niet* naar Hohenstein opgerukt. Hij vreesde daarbij zelf in de linkerflank te zullen worden aangevallen door XIII R.K. en nam het initiatief om ter plaatse te blijven, teneinde in de flank van XIII R.K. te stooten, als dit zou afbuigen in W. richting tegen de bedreiging door XX A.K. Gen. VON MORGEN meldde dit niet aan C.-XX A.K., zoodat deze C. eerst 's avonds laat van dit optreden van C.-3 Res.D. vernam!

²⁾ 36 I.D. maakte daarbij hachelijke oogenblikken mee. Door den voortreffelijken steun van I Res.K. en 6 L.W.Brig. werd het gevaar echter bezworen.

Uit deze berichten blijkt, dat de toestand een vrij onverkwikkelijke was. *Toch bleef C.-VIIIe Leger bij zijn plan.*

De 26e Augustus zou de dag der voorbereiding van den hoofdaanval kunnen worden genoemd. De rechtervleugel (I A.K. en deel XX A.K.) stond gereed voor dien aanval, op den linkervleugel was het VI R.K. uit den weg geslagen. Voorts waren de versterkingen (3 Res.D. en v. d. GOLTZ) aangekomen of zeer spoedig te verwachten.

De 2e dag van den slag bij Tannenbergr (27 Augustus 1914). (Schetsen 5 en 6.)

Het Legerbevel voor 27 Augustus (uitgegeven te Löbau op 26 Aug. te 20.00) hield in:

„Verst. I A.K. en Verst. XX A.K. vallen „mit grösster Energie“ aan; I A.K., sterk rechts geëchelonneerd, in de richting Usdau, XX A.K. met den rechtervleugel in de richting Usdau. Na het nemen van deze plaats moet de vijand vóór het XX A.K. worden opgerold, waartoe I A.K. moet doorstooten in de richting Neidenburg onder dekking tegen de Russische troepen bij Mlawa.

3 Res.D. moet oprukken naar Waplitz (dit bevel werd gegeven, toen nog niet bekend was, dat 3 Res.D. op 26 Aug. was blijven staan!).

I Res.K. en XVII A.K. moeten den aanval voortzetten. Bij Gerdaunen—Drengfurth bevindt zich achter deze korpsen de linkervleugel van het Njemenleger.

Op 27 Augustus ontleedt bij Ostenrode de L.W.div. von DER GOLTZ“.

Thans moest ook het geheele XX A.K. aanvallen en werd de 3 Res.D. aangezet in de richting Waplitz. Wilde C.-VIIIe Leger trachten met verst. I A.K. en verst. XX A.K. den vijand vóór die korpsen dubbel te omvatten? Achtte hij, gezien de dreigende positie van RENNENKAMPF, een deelneming van I Res.K. en XVII A.K. niet verzekerd, of wenschte men de komst dier beide korpsen niet af te wachten?

Het is merkwaardig, dat de geest van het bevel voor 27 Augustus voor den linkervleugel van verst. XX A.K. een geheel andere is als die van het bevel voor 26 Augustus.

N.m.m. heeft het Legercommando in den avond van 26 Augustus zijn plan „verkleind“, teneinde een *snel* resultaat te kunnen verkrijgen. Ongetwijfeld is het langzame voorwaarts gaan van I A.K. hieraan niet vreemd; 's avonds evenwel bleek het, dat de toestand bij XX A.K. een geheel andere was dan C.-VIIIe Leger had gedacht. C.-XX A.K. meende, dat het XIII R.K. tegen zijn linkervleugel zou inzwelken en vreesde daar overvleugeld te worden. Van een aanval over het geheele front van het korps kon z.i. geen sprake zijn.

Slechts schoorvoetend gaf C.-VIIIe Leger daarom nadere bevelen voor XX A.K. De linkervleugel zou defensief blijven, de aanval op den rechtervleugel worden uitgevoerd.

De Cannaeoperatie tegen de twee Russische korpsen, die tegenover

XX A.K. stonden, was daarmede van de baan; thans moest door den aanval op Usdau een enkele omvatting worden verkregen en het optreden op 's vijands verbindingen worden bereikt.

Het I A.K., waarbij alle troepen thans present waren, nam te 11.00 Usdau. *De tegenstander was dus tactisch doorbroken.* Tengevolge van een krachtigen Russischen aanval in de flank van het det. MÜLHMANN en deelen der 2 I.D. (die de Z. flank van I A.K. moesten dekken), trad aldaar een zeer ernstige crisis in. Gen. v. FRANÇOIS moest toen de 1 I.D. en het det. SCHMETTAU van XX A.K. (die al bevelen hadden ontvangen om naar Neidenburg door te stooten) naar het Zuiden doen oprukken (Legerbevel van 11.30, uitgegeven op voorstel van C.-I A.K.). Het plan, om den vijand dus vóór XX A.K. op te rollen, kon toen niet worden uitgevoerd. *De omvatting op beide vleugels was dus op niets uitgelopen.*

I A.K. trad krachtig tegen zijn Russischen naamgenoot op. Het stond 's avonds tegenover een Russische stelling aan de Neide bij Soldau. De aanval kon op 27 Augustus niet meer worden ingezet.

Bij XX A.K. kwam van het aanvallen „mit grösster Energie” niets. Eerst moest I A.K. Usdau hebben genomen. Daarna zouden de beide divisieën en een deel van de troepen van VON UNGER, alsmede 70 L.W.Brig. aanvallen. Het korps had intusschen een detachement (SCHMETTAU) onder de bevelen van I A.K. moeten stellen.

De beide divisieën drongen voorwaarts; tegenover hen stonden slechts deelen eener Russische divisie.

De aandacht van C.-XX A.K. was gericht op zijn linkervleugel, waar hij een overvleugelenden aanval verwachtte, die volgens een Russisch radiotelegram zou loskomen.

Na den val van Usdau kreeg C.-XX A.K. bevel om met zijn divisieën Noordwaarts den vijand op te rollen.

Dit was een noodkreet van C.-VIIIe Leger. Immers: het I A.K. had zich naar het Zuiden moeten wenden.

Door de omstandigheden zou de Cannaeoperatie thans worden een rechts omvattende aanval door één zelf op den linkervleugel bedreigd versterkt Legerkorps. Inmiddels was dit het eenige, wat C.-VIIIe Leger kon gelasten om het succes bij Usdau ook in N. richting uit te breiden.

Doch ook dit plan zou niet kunnen worden uitgevoerd, omdat op hetzelfde uur C.-XX A.K. bericht ontving van een doorbreking van zijn korps N. van Mühlen. Dit bericht was onjuist, maar Gen. VON SCHOLTZ achtte zich verplicht de 37 I.D. naar het Noorden tegen de flank van den ingedrongen vijand aan te zetten.

Dus stond 41 I.D. alleen als rechts omvattende groep. Zij marcheerde in de richting Waplitz, doch kon dit doel door oververmoeidheid der troepen niet bereiken.

De Russ. aanval op het front N. van Mühlen was afgeslagen.

's Avonds gaven zich daar 1000 vóór de Duitse stelling gelegen Russen over.

Inmiddels dreigde de linkervleugel van XX A.K. omtrokken te worden. Een Russ. colonne marcheerde in het N.O. naar Wittigwalde, het XIII R.K. te Allenstein stond gereed in W. richting op te rukken (opgevangen radiobericht).

De 3 Res.D. had den vleugel teruggebogen. C.-XX A.K. liet de 37 I.D. achter dien vleugel als reserve.

Het is wel zeer merkwaardig, dat de frontgroep van het VIIIe Leger hier nolens volens niet kon aanvallen, doch integendeel werd aangevallen. De Russen werkten zich daardoor in een steeds ongunstiger strategische positie ten opzichte van de Noordgroep der Duitschers. *De gunstigste situatie voor een Cannae (wijkende frontgroep) werd in dit geval door den vijand en tegen den wil van C.-VIIIe Leger (die den tijd miste) geschapen!*¹⁾

I Res.K. en XVII A.K. waren in Z. richting voortgemarcheerd en stonden 's avonds resp. Oost van Allenstein en bij Mensguth. Het VI R.K. had Bischofsburg verlaten en trok terug in de richting Ortelsburg. De 6 L.W.Brig. was te Lautern achtergelaten als rugdekking.

Bij I Res.K. werd bericht ontvangen, dat XIII R.K. Allenstein had bezet en zich dus tussehen de beide groepen der Duitschers bevond. Dat vermeerderde de kans op een „*Cannae-overwinning met medewerking van I Res.K. en XVII A.K.*” (de groote ring!). In den middag beval C.-VIIIe Leger nog aan C.-I Res.K. met zijn hoofdmacht in de richting Allenstein te marcheeren.

Van RENNENKAMPF's leger waren weinig berichten binnengekomen. Hij marcheerde blijkbaar in de richting Koningsbergen met den Zuid. vleugel over Gerdauen. Waar het II R.K., dat Angerburg had bezet, zich bevond, was onbekend; in elk geval was het niet gevaarlijk dichtbij.

De 27e Augustus bracht dus verre van een beslissing, wel de tactische doorbreking bij Usdau; I R.K. en VI R.K. ontsnapten naar buiten aan de insluiting.

De derde dag van den slag bij Tannenberg (28 Augustus 1914) (schetsen 6 en 7).

Het Legerbevel geeft een inzicht in de verdere plannen. Deze waren:

De R. korpsen bij Allenstein en Hohenstein zouden door verst. XX A.K., 3 Res.D., L.W.Div. v. D. GOLTZ, I Res.K. en XVII A.K. worden ingesloten. Daarbij moest verst. I A.K. op de rechterflank de operatie tegen de Russische troepen bij Mlawa beschermen, terwijl deelen van XVII A.K. het VI R.K. moesten achtervolgen.

¹⁾ Gen. SCHOLTZ en zijn Chef van den Staf hadden daarom van huis uit het Korps defensief willen laten optreden.

Blijkbaar is thans het aanvankelijke plan, het sluiten van den grooten ring, weer opgevat. Hiervoor zijn n.m.m. drie motieven te vinden:

- a. de zeer snelle vorderingen van I Res.K. en XVII A.K.;
- b. de gunstige berichten over het Njemenleger;
- c. het mislukken van het plan om zonder medewerking van I Res.K. en XVII A.K. de omvatting te bewerkstelligen.

Voorts valt de zeer belangrijke taak op, die aan I A.K. werd opgedragen. Immers Cannae-operatiën brengen het groote gevaar mede, dat de uiteraard zwakke ring van de om de vleugels en in den rug der ingesloten vijanden optredende troepen door tegenaanvallen van troepen *van buiten uit* zal worden doorbroken ¹⁾.

Tot welke zenuwspanningen deze manoeuvre aanleiding gaf, moge blijken uit het feit, dat toen het Legercommando zich in den morgen van 28 Augustus te Frögenau bij C.-XX A.K. bevond, de eenige verbinding met I A.K. bestond uit een „jämmerliche Feldfernsprechleitung” (LUDENDORFF). *Met de overige korpsen ontbrak elke verbinding.* Wèl moeten onder dergelijke omstandigheden de ondercommandanten den toestand weten te beoordeelen, wèl moeten zij zijn gevormd in een school, die eenheid van opvatting weet aan te kweeken, opdat zij op eigen initiatief zullen kunnen handelen in den geest van den commandant.

XX A.K. zette den aanval in met van links naar rechts:

L.W.Div. v.d. GOLTZ en 3 Res.D. (waarbij v. UNGER en 70 L.W.Brig.) concentrisch tegen Hohenstein en 41 I.D. tegen Waplitz. *Deze laatste aanval had sterk moeten zijn, omdat hij op den uitersten Zuidvleugel van de hoofdgroep plaats vond. Hij was te zwak (9 bat., 2 esk., 13 batterijen) en mislukte; de 41 I.D. moest zelfs terug, verloor 2700 man en 13 stukken en de weg naar Neidenburg lag open voor de Russen ²⁾.*

Schitterend gedroeg zich C.-I A.K. *Deze had den vijand bij Soldau aangegrepen en Neidenburg door cavalerie doen bezetten ³⁾, terwijl de 2 I.D. gereed stond in reserve om naar Neidenburg op te rukken.* Ongetwijfeld is dit één der bovenbedoelde gevallen, waarin een ondercommandant voelt „waarom het gaat”. Immers het terugwerpen van de Russen bij Soldau was een taak, die noodgedwongen moest worden verricht om de veiligheid der hoofdoperatie te waarborgen. Die hoofd-

¹⁾ Zeer mooi komt de beveiliging *naar buiten* van de insluitende troepen uit bij de omsingeling van de Russische troepen in het meren- en boschterrein van Augustow in den winterslag bij de Masurische meren in Februari 1915.

²⁾ LUDENDORFF zegt hierover: „Es konnte hier auf dem rechten Flügel des XX A.K. noch eine ernste Krise eintreten, wenn der Feind mit versammelter Macht angriff. Die Schlacht muszte sich zum mindesten länger hinziehen und endlich konnte RENNENKAMPF marschieren. Aber: Der Feind blieb vor der 41 I.D. untätig und RENNENKAMPF marschierte nicht!”

³⁾ Het bevel daartoe kwam bij C.-I A.K., toen deze bedoelde bezetting al op eigen initiatief had doen uitvoeren.

operatie beoogde een omsingeling, dus o.m. het bezetten van Neidenburg. Zeer juist gezien was het derhalve om niet alle krachten in een aanval te binden, doch een tactische eenheid als reserve achter te houden; even juist was het om Neidenburg te doen bezetten.

De maatregelen van Generaal VON FRANÇOIS bleken zeer doelmatig, toen — na het echee van 41 I.D. — aan C.-I A.K. werd opgedragen om die divisie lucht te verschaffen. De 2 I.D. werd toen in de flank van de Russen, die de 41 I.D. terugdreven, aangezet en had succes.

Daarna verliep de slag ongekend gunstig; om 11.00 werd Soldau genomen en weken de Russen aldaar naar Mlawa; te 12.30 veroverde 3 Res. D. Hohenstein en te 14.00 was de nederlaag der Russische troepen bij Waplitz en Hohenstein een feit geworden¹).

I A.K. liet het Det. Mühlmann bij Soldau en marcheerde vervolgens naar het Oosten; het korps legerde 's avonds met Det. SCHMETTAU te Muschaken, 1 I.D. te Neidenburg en met 2 I.D. te Grünfliesz, *waardoor de terugtochtswegen naar het Zuiden voor de Russen waren afgesneden* (ingevolge vervolgingsbevel van C.-VIIIe Leger, uitgegeven te 13.30).

Ook XX A.K. had de vervolging 's middags ingezet.

De groep „Hohenstein” had dus het Russische centrum (XV R.K.) doorbroken. Dit centrum riep radiotelegrafisch de hulp in van XIII R.K., dat Allenstein bezet hield. Laatstgenoemd korps marcheerde echter al 's morgens om 8 uur uit Allenstein naar Hohenstein en bedreigde de L.W.Div. v. d. GOLTZ in flank en rug²). C.-VIIIe Leger, die het radiogram had opgevangen, deed aan I Res.K. *per vliegtuig* de opdracht toekomen om niet te wachten op XVII A.K., doch snel in W. richting krachtig aan te vallen. Het korps viel het XIII R.K. in den rug aan, vocht West. van Allenstein en bracht den nacht door bij Stabigotten.

XVII A.K. bereikte om 14.00 Wartenburg en kreeg 's middags bevel om in Zuid. richting naar Ortelsburg en Iedwabno te marcheeren, ten einde met I A.K. den ring te sluiten. Het korps stond 's nachts te Passenheim en had een flankdekking te Ortelsburg. Van den vijand werd geen spoor ontdekt. (Zeer geforceerde marsch, waarbij infanterie op voertuigen, mitrailleurafdeelingen, cavalerie en artillerie vooruit ijlden.)

Op den derden dag was de omsingeling ingezet; de slag was gewonnen. „Ob es ein Cannae wurde, war aber noch ungewisz”, zegt LUDENDORFF. Men kon in het Hoofdkwartier den toestand niet voldoende overzien om dit te beoordeelen.

's Avonds was de algemeene toestand als volgt:

¹) Het succes bij Hohenstein is te danken aan het initiatief van C.-3 Res.D., die ook 70 L.W.Brig. en Gen. v. UNGER onder de bevelen had. 37 I.D. nam door wrijving *geen* deel aan het gevecht.

²) Deze divisie telde pas 7 bataljons en 1 batterij De 37 I.D. kwam te hulp.

I R.K. vluchtte over Mlawa, VI R.K. (waarvan 1 divisie vernietigend verslagen was) over Ortelsburg, beide in Zuid. richting.

XVIII, XV en XIII R.K. bevonden zich in uiteengeslagen toestand in het meer- en boschgebied, Z.O. van Hohenstein.

RENNENKAMPF ging langzaam voorwaarts, hij was den aanval op de Deimelinie begonnen en trok over de Alle bij Friedland; de cavalerie van het Njemenleger stond reeds bij Zinten en Wormditt (zie schets 5).

De 4e dag van den slag bij Tannenber^g (29 Augustus 1914) (schetsen 7 en 8).

Het Legerbevel voor 29 Augustus (Tannenber^g, 28 Augustus 17.30) bevatte het volgende:

I A.K. *vervolgt* in de richting Muschaken—Willenberg.

XX A.K. en 3 Res. D. *vervolgen* in de richting Ortelsburg.

L.W.Div. v. d. GOLTZ *verzamelt* te Hohenstein.

70 L.W.Brig. en de vestingbezettingen van XX A.K. *verzamen* bij Waplitz.

I Res.K. *verzamelt* West. van Allenstein, front Noord en beveiligt in de richting Wartenburg.

XVII A.K. *verzamelt* op den West. Alleoever, N. van Allenstein; front Noord en beveiligt in de richting Seeburg.

1 C.D. blijft te Bischofsburg en Seeburg en verkennt met 1 brigade over Lötzen tegen II R.K., dat vermoedelijk in afmarch is naar Grajewo.

Hoofdkwartier te Ostenrode.

Volgens dit bevel zouden dus slechts 2½ korps in Oostelijke richting vervolgen en werden ongeveer 3 korpsen verzameld. Blijkbaar achtte het Legercommando den tijd gekomen om de troepen gereed te stellen tegen een aanval van, e.q. voor een aanval op het Njemenleger.

Inmiddels is de Cannagedachte in dit bevel vèr te zoeken.

Merkwaardigerwijze komt het uitgeven van dit bevel na de binnenkomst van de berichten over RENNENKAMPF's hervatte voorwaartsche beweging; de positie van zijn leger werd dreigend.

Generaal LUDENDORFF spreekt over het hierbedoelde bevel niet; trouwens hij zegt in zijn „Vorwort", dat zijn boek in hoofdzaak zonder aantekeningen is samengesteld. (Dit boek is dan ook nogal eens op detailpunten afwijkend van andere bronnen.) Het bovenbedoelde bevel wordt evenwel letterlijk vermeld door Gen. VON FRANÇOIS en in het Deutsche Stafwerk.

Maar dan blijkt dus, dat de Cannagedachte in den avond van 28 Augustus door het Hoofdkwartier is losgelaten¹⁾. Het Leger van

¹⁾ Zulks vermindert geenszins de verdienste van het Legerbevel. Integendeel! Het verzamelen van korpsen tegen RENNENKAMPF was een daad van wijs beleid; het was immers niet te voorzien, dat deze bevelhebber zou blijven treuzelen, terwijl een naburig leger in de pan werd gehakt.

SAMSONOW was beslissend geslagen en zou nog door 2½ korps worden vervolgd; de rest der troepen moest de gereedstelling voor de manoeuvre tegen RENNENKAMPF innemen.

Intusschen zou het anders gaan, dan het Legercommando wilde. Volgens nadere bevelen aan I Res.K. moesten dit korps en de L.W.Div. v. D. GOLTZ alsnog aan de afrekening met den vijand bij Hohenstein deelnemen. Bij die plaats vond in den morgen van 29 Aug. de omsingeling van Russische afdeelingen plaats door I Res.K., L.W.Div. v. D. GOLTZ, 37 I.D. (van XX A.K.) en deelen der 3 Res.D. Het werd er een chaos van Duitsche troepen en groote drommen krijgsgevangenen, waarin LUDENDORFF persoonlijk orde bracht. I Res.K., L.W.Div. v. D. GOLTZ en 37 I.D. werden daarna verzameld, v. D. GOLTZ bij Hohenstein, 37 I.D. bij Gieslienen, I Res.K. met 1½ div. bij Schwedrich en met ½ div. bij Allenstein.

Het bevel voor XVII A.K. is niet overgekomen. Generaal VON MACKENSEN voltrok dus de Cannae-manoeuve, sloot het woudgebied in het Oosten af in de lijn Passenheim—Iedwabno en reikte bij Willenberg de hand aan I A.K. *De ring was dus gesloten doch ondan k den Legercommandant.*

Het I A.K. sloot het vak Neidenburg—Willenberg¹⁾ naar het Noorden af en beveiligde Zuid. van Neidenburg in *Zuidelijke* richting. Verschillende Russische doorbrekingspogingen (van binnen naar buiten) werden door het ijle cordon der dappere Oost-Pruisische troepen beslist afgewezen. Hierbij maakte het 1e Grenadierregiment vele, een Uhlanenregiment 5000 gevangenen, 41 I.D. (van XX A.K.) vervolgde tot Orlau, 3 Res.D. tot voorbij Kurken.

Zoo werd 29 Augustus de dag van de voltooiing der insluiting, die evenwel in het Zuiden nog een zeer ijle linie vertoonde (1 I.D. was over een front van 40 KM. uiteengerekt).

De vijfde dag van den slag bij Tannenberg (30 Augustus 1914) (schetsen 8 en 9).

Bevelen voor 30 Aug. (Legerbevel van 29 Aug. 22.00, uitgegeven te Ostenrode).

XVII A.K. sluit de lijn Passenheim—Malga af en *verzamelt* de hoofdkrachten te Passenheim.

I A.K. moet naar het Noorden opdringen en moet Willenberg met een detachement bezetten.

41 I.D. (van XX A.K.) *verzamelt* te Wuttrienen.

3 Res.D. *verzamelt* te Kurken.

I Res.K. en 37 I.D. (van XX A.K.) *nemen een stelling in* bij Allen-

¹⁾ Het Det. SCHMETTAU bereikte Willenberg na een tweetal marschen van te zamen 65 KM. in 36 uur.

stein, front Noordoost; 6 L.W.Brig. blijft onder de bevelen van I Res.K. en wordt reserve achter den *linkervleugel* (was aangetrokken uit Lauthen). L.W.div. v. d. GOLTZ sluit de merenlinie N.O. van Ostenrode af tegen Russ. cavalerie.

Det. MÜHLMANN bezet Mlawa.

Vestingbezettingen rustdag bij Waplitz.

1 C.D. wijkt zoo noodig uit naar Ortelsburg.

De overwinning was verzekerd; de troepen werden thans gesplitst in 3 groepen:

a. de groep, die het succes moest uitbuiten door de Russen in het Z. en in het O. op te vangen (I A.K.; deelen van XVII A.K.).

b. een groep, die zich uit het *mêlée* moest losmaken en verzamelen (41 I.D.; hoofdmacht XVII A.K.; 3 Res. D.).

c. een groep, die genoemde groepen moest beschermen tegen verrasningen uit het Noorden (I Res.K.; 37 I.D.; v. d. GOLTZ; 6 L.W.Brig.) of uit het Zuiden (MÜHLMANN).

Het geluk, dat den stoutmoedige dient, was wederom met den Legercommandant. Het Legerbevel kwam n.l. eerst zeer laat bij C.-I A.K., zoodat de troepen nog geen bevelen hadden ontvangen, toen om 9.15 een vlieger meldde, dat twee sterke vijandelijke colonnes uit Mlawa in Noord. richting opmarcheerden en Neidenburg naderden. Inderdaad sloegen 's vijands artillerieprojectielen al in de stad. *Zeer juist was, dat het bericht zoowel aan den LegerC., als aan C.-I A.K. was gezonden.*¹⁾ Beiden namen maatregelen; de LegerC. zond alles, wat beschikbaar en bereikbaar was, in de richting Neidenburg (v. UNGER en 41 I.D. uit Waplitz; Div. v. d. GOLTZ uit Hohenstein en 3 Res.D. uit Kurken). Generaal von FRANÇOIS, wien dergelijke hachelijke episoden kolfjes naar de hand waren, had reeds met eigen middelen den Russischen aanval voorloopig geremd. Van het met 2 fronten vechtende korps kreeg het detachement Neidenburg (van 1 I.D.) opdracht om tot elken prijs stand te houden, terwijl deelen van 1 I.D. en 2 I.D. en het Detachement MÜHLMANN (bij Soldau) tegen de beide flanken van het Russische korps (I R.K.) werden ingezet. De toestand 's avonds was, dat Neidenburg was genomen, terwijl op de vleugels de strijd voortduurde.

Inmiddels waren v. UNGER, 41 I.D. en L.W.Div. v. d. GOLTZ²⁾ in opmarsch nabij Neidenburg aangekomen. Met deze troepen zou C.-I A.K. op 31 Augustus een concentrischen aanval doen³⁾.

¹⁾ Generaal LUDENDORFF beschrijft deze episode als voorgevallen op 29 Augustus. Dit is evenwel niet juist.

²⁾ 3 Res.D. had het bevel te laat ontvangen en zou eerst 31 Aug. afmarcheeren.

³⁾ De beschikbaarstelling van deze troepen vernam Gen. v. FRANÇOIS eerst op 31 Aug. Wederom toont deze C. een juist initiatief. Door de afdeelingen was verband met hem opgenomen en C.-I A.K. had reeds bevelen voor den aanval op 31 Aug. gegeven.

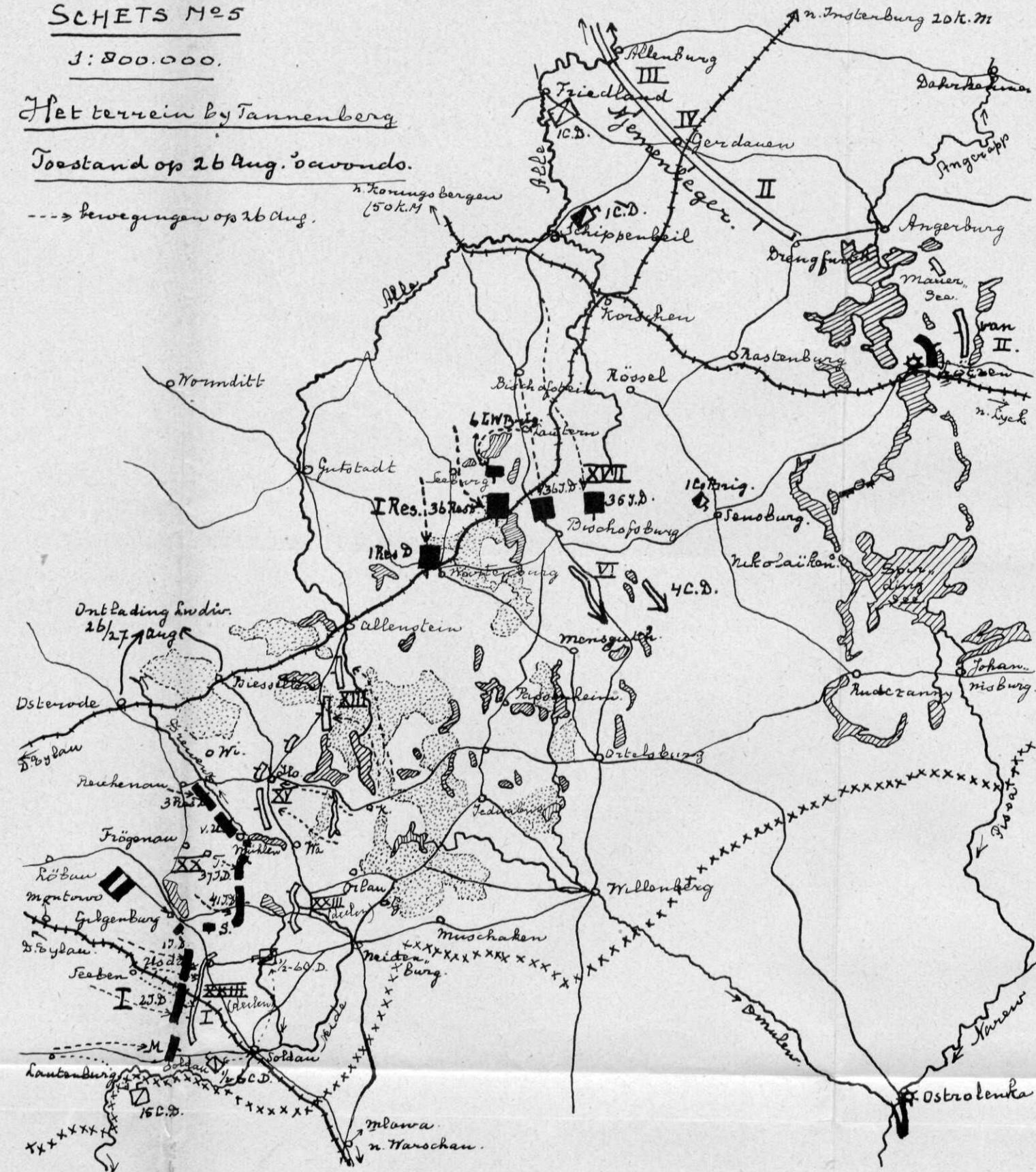
SCHETS N° 5

1: 800.000.

Het terrein by Tannenberg

Toestand op 26 Aug. 'avonds.

---> Bewegingen op 26 Aug.

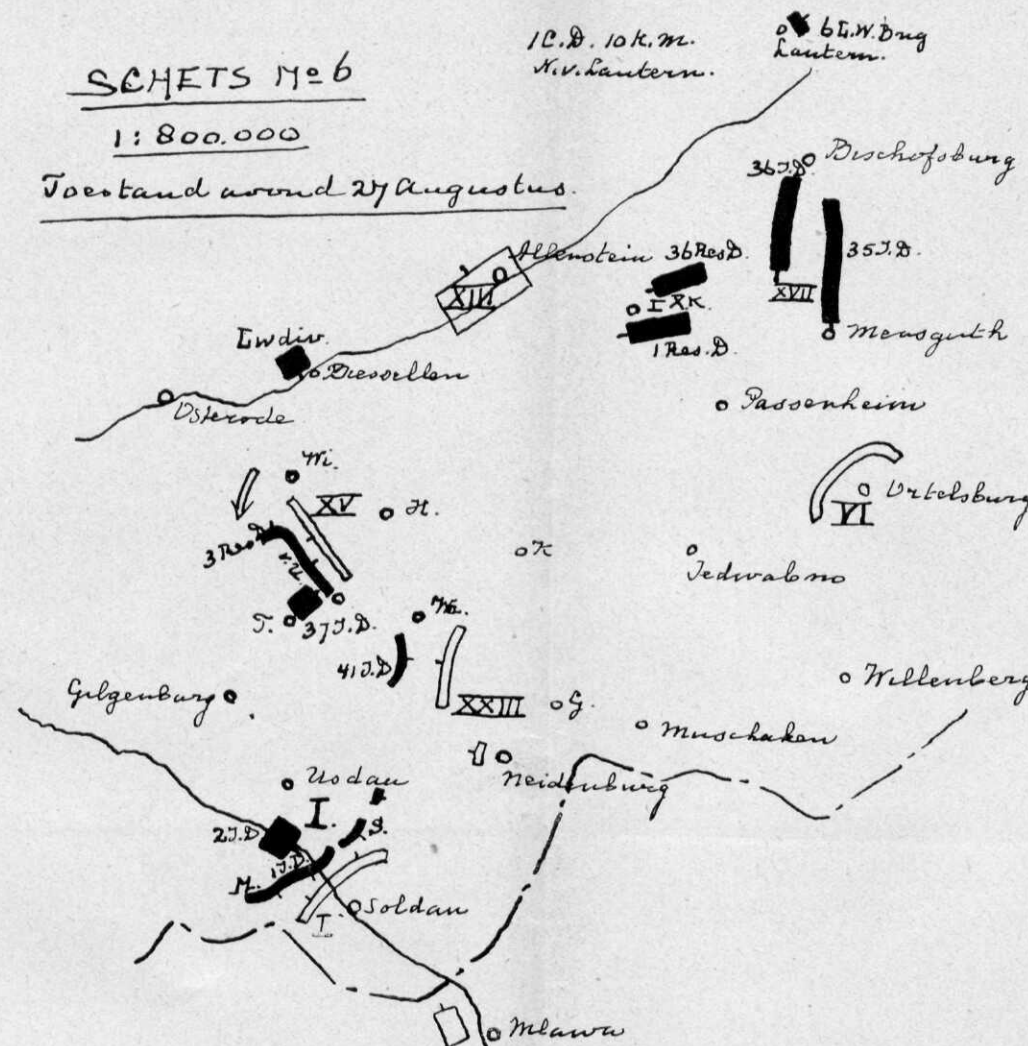
Verklaring bij schetsen N°s 5 t/m 9.

■ Duitschers.	Wi = Wittigwalde.
□ Russen.	Wa = Waplitz.
M = det. Mühlmann.	T = Tannenberg.
S = det. Schmettau.	H = Hohenstein.
v. U = det. von Unger.	K = Kurken.
Lw. div. / of: v. d. G.	G = Grünfliesz.

SCHETS N° 6

1: 800.000

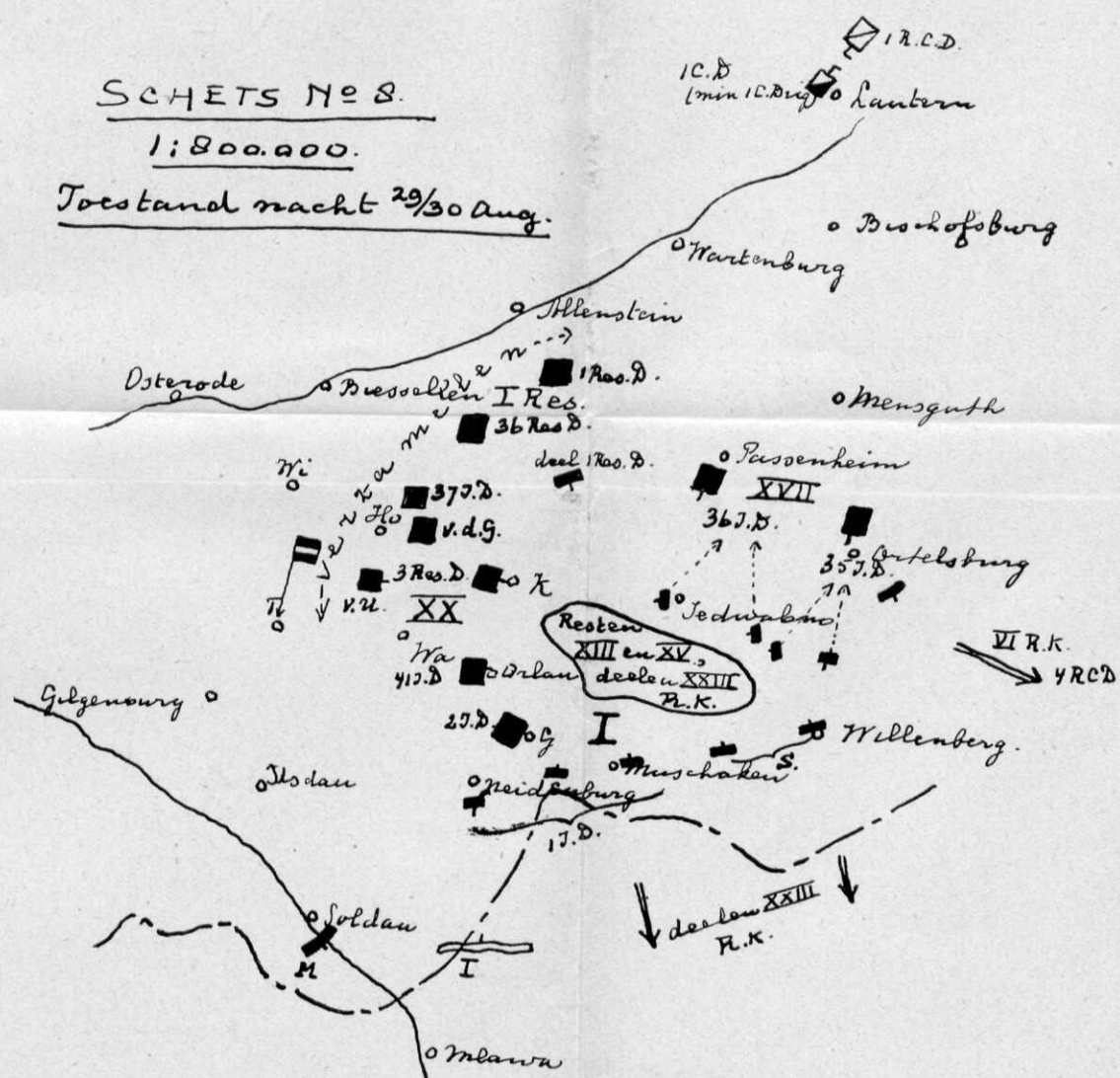
Toestand avond 27 Augustus.

SCHETS N° 8

1: 800.000.

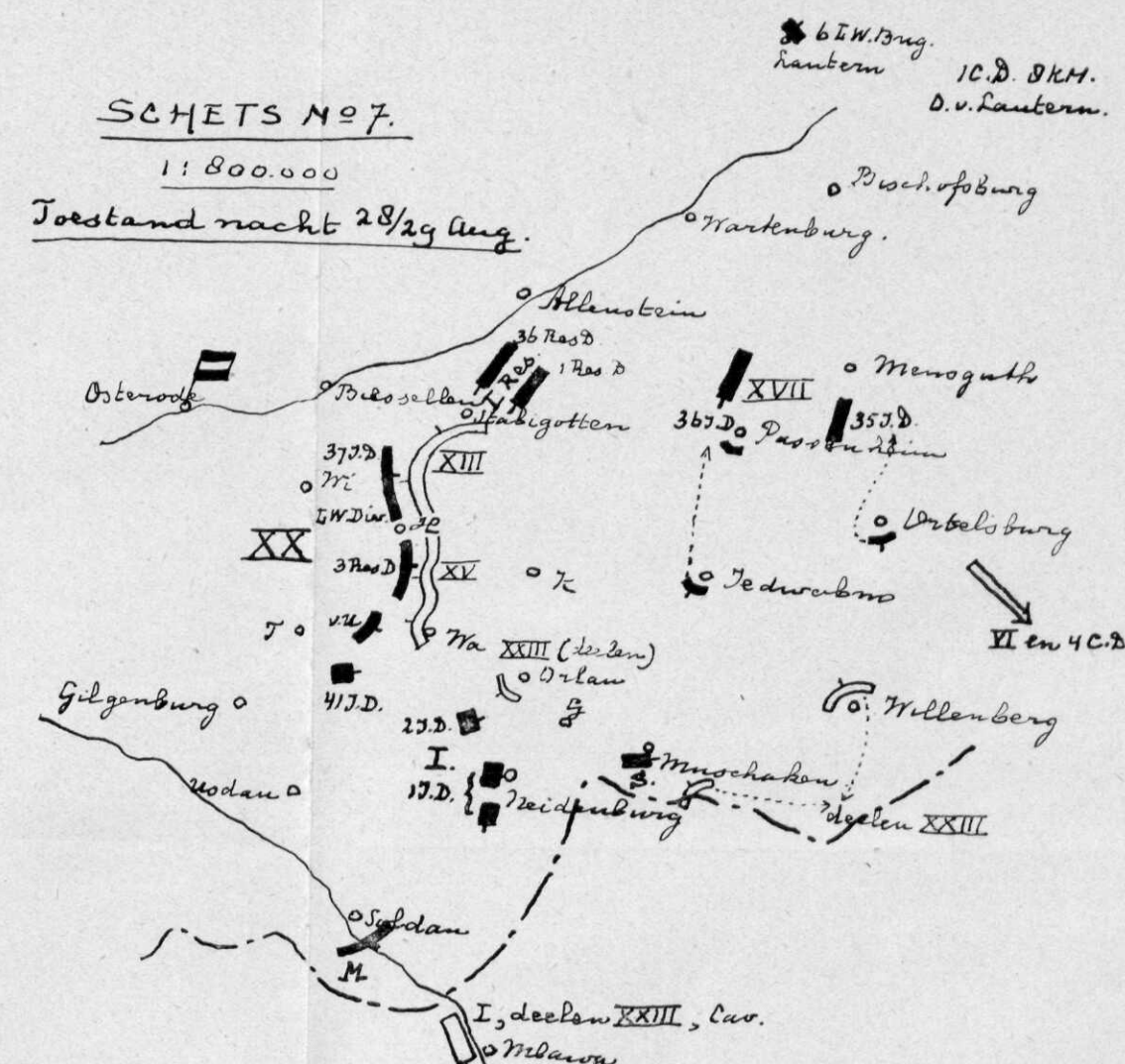
Toestand nacht 29/30 Aug.

SCHETS N° 7.

1: 800.000

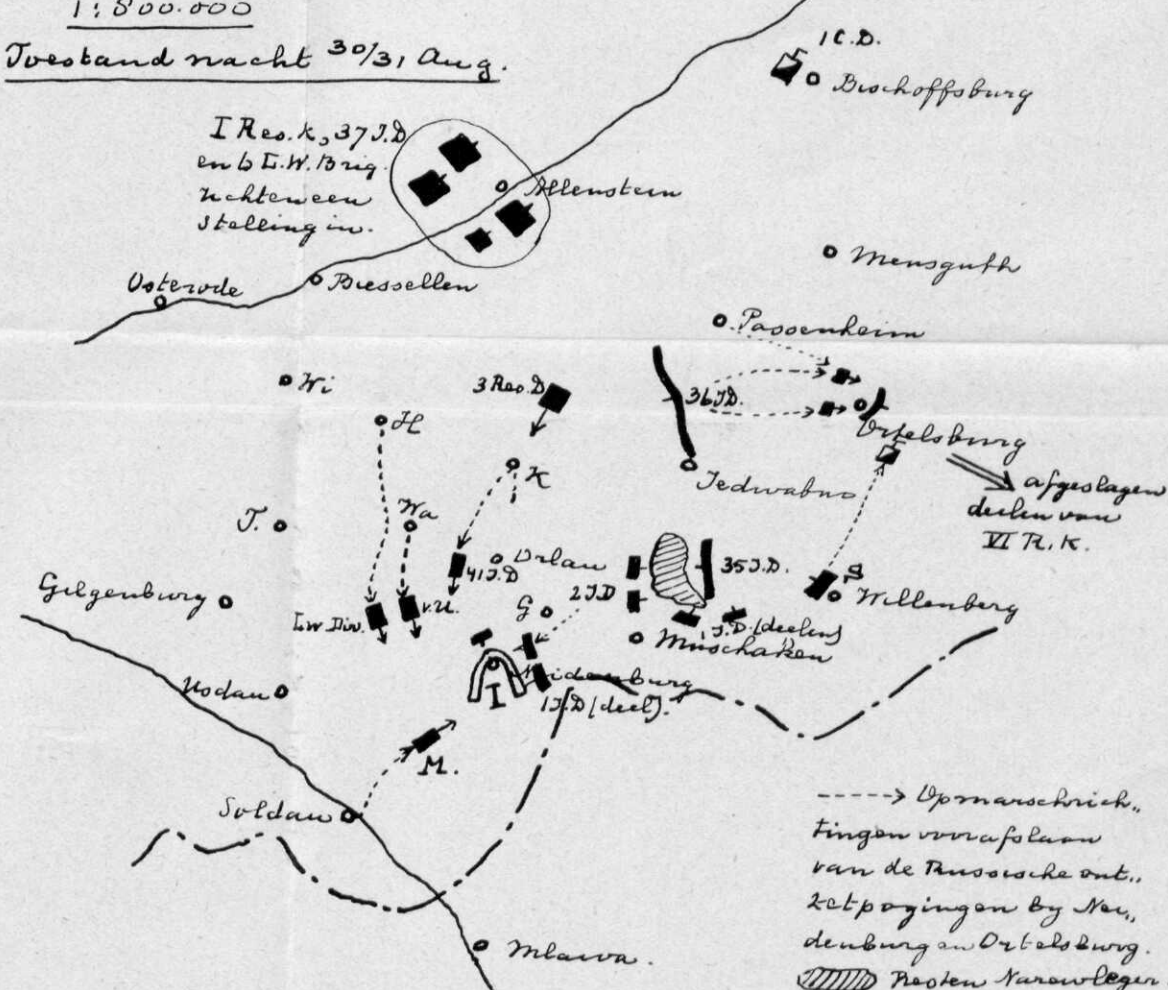
Toestand nacht 28/29 Aug.

SCHETS N° 9.

1: 800.000

Toestand nacht 30/31 Aug.

---> Opmarschricht.
Tingen voraafslaan
van de Russische ont.
zetpogingen by Neu-
denburg en Ortelsburg.
XXXXXX Rasten Karawlegers.

Ook bij Ortelsburg deed een Russ. divisie (van VI R.K.) met een Russ. cavaleriedivisie een poging tot steun aan de ingesloten kameraden. Zij viel het detachement van 35 I.D. (1½ bataljon zonder artillerie) uit het Oosten en Noordoosten aan. Met behulp van een detachement van 36 I.D. en van cavalerie van I A.K. (initiatief van een Lt.kol. met 2 escadrons en 1 batterij) werd de vijand evenwel teruggeworpen.

Men zou 30 Augustus dus den dag der mislukte ontzetspogingen, opgezet door de ontsnapte Russische korpsen (I R.K. en VI R.K.), kunnen noemen. *Inmiddels werd door deze ontzetspogingen de hergroepering van het VIIIe Leger tegen het Njemenleger aanmerkelijk vertraagd.* RENNEKAMPF's cavalerie stond al te Wormditt (zie schets 5) en marcheerde van Bartenstein in West. richting, zoodat de aanvoerlijnen van het VIIIe Leger reeds bedenkelijk werden bedreigd. De Div. Koningsbergen had inmiddels opdracht gekregen, om — indien het Njemenleger voorwaarts ging — met de reserve dit Leger in den rug aan te vallen (blijkbaar bedoeld als intimidatie-poging).

Dezes de en laatst edag van den slag bij Tannenbergh (31 Augustus 1914).

De aanval van verst. I A.K. gelukte; de Russen verdwenen in den vroegen morgen van den 31en Augustus.

De slag was geëindigd, gevangenen en buit werden verzameld, de hergroepering voor den aanval op RENNEKAMPF moest worden voorbereid: „Es war unendlich vieles zu ordnen. Der Abtransport der Gefangenen drängte. Bei der Ungewisheit der Lage war ihre grosze Zahl an und für sich eine Last.“ (LUD.).

RENNEKAMPF scheen inmiddels zijn linkervleugel iets te hebben teruggenomen en stond in de lijn Deime—Wehlau—Angerburg blijkbaar gereed om den slag aan te nemen. De frontbreedte bedroeg 110 KM.

De resultaten van de manoeuvre bij Tannenbergh waren, dat van het Narewleger, sterk 5 korpsen, 3½ korps (XIII, XV, XXIII en 1½-VI R.K.) waren vernietigd en de rest (1½-VI en I R.K.) deerlijk waren gehavend. 92.000 gevangenen en 350 vuurmonden vielen naast een onnoemelijke hoeveelheid andere buit den Duitschers in handen. Bij Reuschwerder gaven zich aan III-43 R.I. (van I A.K.) op 30 Augustus 17.000 Russen met 30 stukken, waarbij 9 generaals, over.

Generaal SAMSONOW heeft de vernietiging van zijn Leger niet willen overleven.

(Wordt vervolgd.)

De macht van het vuur.

DOOR

R. J. HOFFMANN,

Luitenant-Kolonel der Infanterie.

I. *De beteekenis van het vuur.*

Een van de ervaringen, men zou kunnen zeggen een van de bitterste ervaringen, van den wereldoorlog is de geweldige rol, die het vuur daarin heeft gespeeld.

De vernietigende kracht van de moderne vuurwapens, in het bijzonder van de mitrailleurs, was een soort verrassing voor hen, die den vloten, korten bewegingsoorlog hadden gepredikt en voor hen, die daarin geloofden, en dat waren er velen.

Bij de eerste ontmoetingen werden aan beide zijden dan ook enorme verliezen geleden; de partijen geraakten, zoowel moreel als materieel, spoedig uitgeput en zonken, als het ware, in den grond om te ontkomen aan de vernietigende werking van het vuur, terwijl zij wederkeerig de noodige middelen misten om het vuuroverwicht op hun tegenstander te behalen.

Drie jaren loopgraafoorlog zijn noodig geweest om de tegenover elkander staande legers in staat te stellen hun materieel bijna geheel te vernieuwen en te moderniseeren, hun organisaties te herzien en hun vechtwijze te veranderen, teneinde deze in overeenstemming te brengen met de nieuwe voorwaarden van den strijd, waarbij de almacht van het vuur de overheerschende factor is.

In de na-oorlogsche voorschriften treft men den neerslag van de opgedane ervaringen aan:

De vernietigende macht der hedendaagsche vuurwapenen vormt de alles-overheerschende factor op het gevechtveld.

„Een terrein, dat bestreken wordt door het vuur van mitrailleurs, die nog over hun volle vuurkracht beschikken, kan niet door de infanterie worden doorschreden”, aldus de *Gev. Handl. I* in punt 6.

Een zeer lezenswaardig artikel in het *Mil. Woch.* van 25 Maart 1930 spreekt in dit verband zelfs van een aanvalserisis en draagt dan ook tot opschrift „Kann die Krise des Angriffes überwunden werden?”. De steller van dit artikel, de Luitenant-Kolonel Dr. *LOTHAR RENDULIC*, schrijft de bijna onoverkomelijke moeilijkheden voor den aanvaller toe aan de groote afwerende kracht der mitrailleurs. „Die Abwehrkraft dieser Waffe erwies sich ihrer Angriffskraft um vieles überlegen”. En hij komt tot de conclusie, dat het wel is waar gelukt is de tactische kracht van den aanval in velerlei opzicht op te voeren, doch dat van

een overwinning van de crisis van den aanval nog geen sprake kan zijn.

Wie nog niet ten volle overtuigd mocht zijn van de geweldige kracht van het vuur, bestudeere de gebeurtenissen bij Ieperen in het najaar van 1914, waar de bloem der Duitsche natie de minachting van de almacht van het vuur met een waar bloedbad heeft moeten betalen.

Als we nu in aanmerking nemen, dat nadien de oorlogsmiddelen in aantal en in kracht zijn toegenomen, dan moet men zich dikwijls verwonderen over het optimisme, dat spreekt uit de wijze, waarop bij ons te lande bij oefeningen (zoowel op de kaart als in het terrein) een aanval met geheel ontoereikende middelen wordt opgezet en doorgevoerd. En al moge het nog met zulke vette letters in onze voorschriften staan: „**De vernietigende kracht der hedendaagsche vuurwapenen vormt de alles-overheerschende factor op het gevechtsveld**”, dit zal ons geen stap verder voeren, als de diepere beteekenis daarvan niet tot een ieder is doorgedrongen en . . . de gevolgen daarvan in feite worden aanvaard.

In zijn „Cours de tactique appliquée” schrijft de Kolonel MOYRAND in dit verband dan ook terecht: „Mais il ne suffit pas de constater un fait, il importe d'en tirer les déductions nécessaires”.

II. *Het vraagstuk der mogelijkheden.*

Een van de eerste gevolgen van de macht van het vuur schuilt in het vraagstuk der *mogelijkheden*.

Vóórdat een aanvoerder besluit tot een bepaalden vorm van het gevecht (bijv. aanval of verdediging), moet hij o.a.:

- a. het rendement kennen van de middelen, waarover hij beschikt;
- b. de juiste waarde schatten van de middelen van zijn tegenstander, teneinde na afweging van deze beide waarden het resultaat te overzien, dat hij in een gegeven tactischen toestand kan verwachten.

We willen, om duidelijk te zijn, overdrijven: het is een *onmogelijkheid* om met een met pieken bewapenden troep, al is zijn moreel nog zoo hoog gestemd, een modern uitgerusten en bewapenden tegenstander op de vlucht te jagen.

En om een voorbeeld uit den tegenwoordigen tijd te nemen, verklaren we het een onmogelijkheid, dat een Ned. Div., met haar 3 afdeelingen moderne en nog een aantal afdeelingen verouderde artillerie, met eenige kans op succes, kan aanvallen op een modern georganiseerd front ter breedte van 2 KM.

We vermelden hier niets nieuws: in punt 10 onzer Gev. Handl. trefen we aan, dat het besluit o.a. rekening moet houden met de troepen en strijdmiddelen, voor de uitvoering beschikbaar, terwijl punt 177 aangeeft, dat de aanval de vechtwijze is, die door den commandant wordt gekozen, wanneer hij de strijdmacht sterk genoeg acht om een beslissend voordeel op den tegenstander te kunnen behalen, waartoe in den regel

noodig is de **overmacht** te bezitten op dat gedeelte van het slagveld, waar hij de beslissing wil zoeken. Men ziet het, de theorie is juist. „Mais il ne suffit pas, etc.” (zie hierboven) en dat is tot op zekere hoogte ook op de *Gev. Handl.* van toepassing.

En nu zal men ons kunnen tegenwerpen, dat we bij ons te lande de beoefening van den aanval dan wel achterwege kunnen laten, doch dit standpunt zouden we evenmin kunnen aanvaarden. Alleen moet men:

a. scherp onderscheid weten te maken tusschen den aanval in de z.g. „*zône d'attaque*” (onze *Gev. Handl.* gebruikt hiervoor het on-eigenlijke woord „*zwaartepunt*”) en dien in het overige gedeelte van de z.g. „*zône d'action*” (een begrip, dat in onze *Gev. Handl.* niet duidelijk tot uiting komt);

b. het *zwaartepunt* niet breeder ¹⁾ nemen dan overeenkomt met de middelen, waarover men beschikt;

c. op dit *zwaartepunt* dan ook alle mogelijke middelen (vooral artillerie) concentreeren en zoo men dan nog voor een tactische onmogelijkheid staat, onze huidige organisatie, voor de oefening, op papier uitbreiden met de nog ontbrekende middelen. ²⁾

We hopen op deze kwestie in een volgend opstel uitvoeriger terug te komen.

We willen de zaak nu even realiseeren door het beeld van een modern verdedigde stelling in herinnering te roepen en hebben daarbij niet uitsluitend het oog op een krachtig *versterkte* stelling; hoofdzak is, dat de verdediger gelegenheid heeft gehad zijn vuur te organiseeren.

De verdediger is in de diepte opgesteld, een nieuwigheid; die de wereldoorlog bracht, doch die mede te danken is aan het streven om, door verspreide opstelling van de vuurmiddelen, te ontsnappen aan de vernietigende werking van het vuur van den aanvaller. ³⁾

Niettemin tracht de verdediger een zoo groot mogelijk aantal wapens vóór zijn front te laten werken om den vijandelijken voortgang dáár een onverbiddelijk „halt” toe te roepen. Welke krachten daarbij in het spel komen, hebben we in het vorige artikel reeds uiteengezet.

Over welke middelen beschikt de verdediger nu?

a. Artillerie, die tot afstanden van 15 KM. en soms meer kan werken;

b. zware mitrailleurs met een werkingssfeer van 3000 tot 4000 M.:

¹⁾ Hier blijkt al het oneigenlijke van den naam; een punt heeft geen breedteafmetingen.

²⁾ We mogen in dit verband wel even aanhalen uit „*Führung und Gefecht der verbundenen Waffen*”: „Die Vorschrift nimmt Stärke, Bewaffnung und Ausrüstung des Heeres einer neuzeitlichen militärischen Groszmacht als Grundlage an, nicht nur das nach dem Friedensvertrag gebildete 100.000 Mann-Heer”.

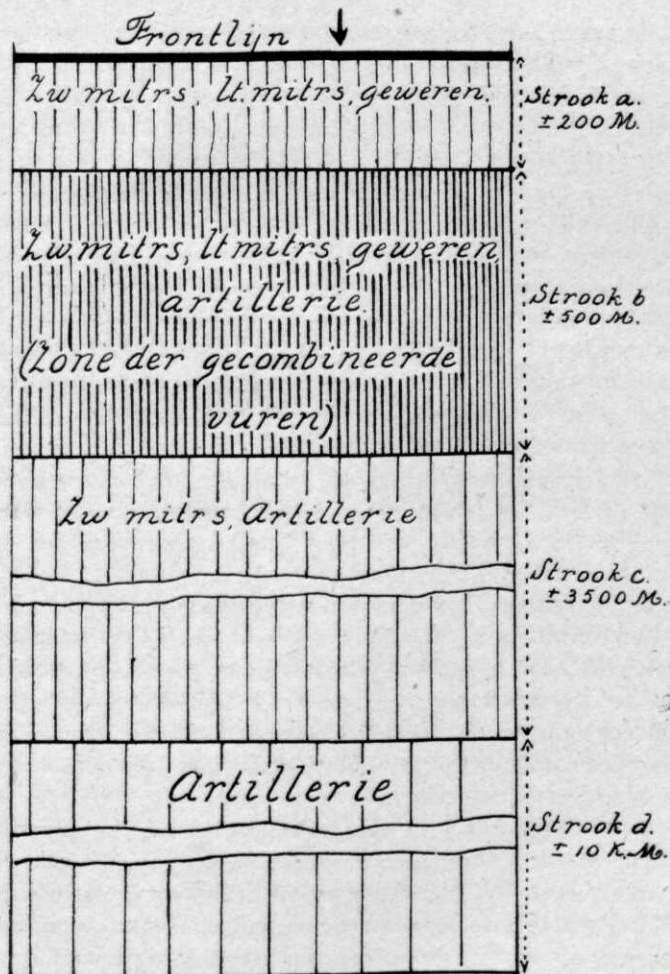
³⁾ Hetzelfde streven leidde tot de z.g. „*Hinterhangstellung*” of „*contre-pente*”, tot het stelling nemen op eenigen afstand van de rivier (kust) bij de rivier- (kust-) verdediging, tot het leggen van de frontlijn bij boscverdediging op eenigen afstand achter den boschrand.

c. lichte mitrailleurs, welke een werkzame dracht bezitten van 500 tot 1000 M.;

d. geweren met ongeveer gelijke werkingsfeer als de lichte mitrailleurs.

Eenvoudigheidshalve willen we de overige wapens buiten beschouwing laten; de lezer gelieve deze zelf in te voegen.

In onderstaande schets zijn de zônes van werking van die verschillende wapens aangegeven ¹⁾.

Zoals uit de schets moge blijken, is strook b het zwaarst belegd; zij vormt de „zône de mort”, waarop het overgrootste deel van de wapens

¹⁾ We willen er hier de aandacht op vestigen, dat een verdediger *eerst* moet bepalen op welke plaatsen hij zijn vuur wil leggen en in verband hiermede de plaatsing van zijne wapens moet kiezen. Men ziet wel eens het omgekeerde!

van den verdediger zijn vuur uitbraakt; zij vertegenwoordigt den hoeksteen van de verdediging; haar kracht wordt opgevoerd door het aanbrengen van hindernissen; zij is oorzaak van de „Krise des Angriffes”. Wil men dit afsluitingsvuur „stormvuur” noemen, dan bestaat daartegen geen bezwaar, omdat het erger is dan een orkaan.

Doch we hopen door de schets op eenvoudige wijze te hebben aangetoond:

- a. dat deze strook voor een aanvaller, zonder meer, ondoorschrijdbaar is;
- b. dat de aanvaller over een enorme massa middelen moet beschikken om de wapens, welke deze strook bewerken, zoodanig te schokken, dat *mogelijkheid* tot doorschrijding wordt geschapen.

III. De vorm van den aanval.

Een ander gevolg van de macht van het vuur is de algeheele omwenteling, welke zij veroorzaakt heeft in den vorm van het gevecht. Hierboven gaven we reeds met een enkel woord een beeld van de moderne verdediging; hoe stelde men zich de verdediging vóór 1914 voor?

Volgens ons Reglement Infanterie II (R.I. II) werd er ingericht een *weerstandslijn*, waarin een zoo groot mogelijk aantal geschikte opstelingsplaatsen voor schutters moest worden ingericht. De ondersteuningstroepen waren bestemd om deze lijn op sterkte te houden; waren ze tot dit doel verbruikt, dan werd hun plaats ingenomen door troepen uit de achterstaande reserves. Het stelsel berustte dus op een zeer dicht bezette frontlijn, die door inschuiving van achterstaande troepen op sterkte werd gehouden.

Aan de zijde van den aanvaller eenzelfde beginsel; de *vuurlijn* moest, binnen den afstand van 800 M. van den vijand, op hoogste sterkte worden gebracht en gehouden. Voorts lezen we in punt 452: „Een poging tot het vermeesteren van een verdedigingsstelling heeft slechts kansen op een gunstigen uitslag, wanneer het den aanvaller gelukt over een voldoende lengte van zijn frontlijn een blijvend overwicht in de vuuruitwerking te verkrijgen”.

Hieruit moge blijken, dat de noodzakelijkheid van het neutraliseeren van het vuur door het vuur niet nieuw is. In de practijk echter speelde het vuur een zeer bescheiden rol, terwijl alles werd verwacht van de beweging ¹⁾. De artillerie bereidde de aanvallen niet voor, zij begeleidde en beschermde ze niet in de beteekenis, die we tegenwoordig daaraan toekennen; ze hield zich in hoofdzaak bezig met de vijandelijke artillerie en nam verder onder vuur de doelen, die door de infanterie te voorschijn werden geroepen; van het masseeren van vuur op een bepaald gedeelte van het front was weinig sprake.

¹⁾ In R.I. II punt 356 treffen we aan: „Een late vuuropening kan voor den aanvaller soms aan een snel terreinwinnen bevorderlijk zijn”.

De slotacte van den aanval werd gevormd door den stormaanval, waartoe de B.C. in den regel het sein gaf, nadat tevoren een snelvuur was afgegeven.

Zooals uit het voorgaande moge blijken, culmineerde de aanval in het botsen van twee dichte lijnen tegen elkander; was de vuurlijn van den verdediger ingedrukt, dan beschouwde men het pleit als gewonnen. In een vroeger voorschrift werd zelfs aangenomen, dat een *bedreiging* met den aanval somtijds het gewenschte resultaat zou kunnen opleveren. En men stelde zich voor, dat de geheele handeling zich in een korte spanne tijds zou afwickelen.

De hedendaagsche aanval vertoont een geheel ander karakter. Hij vormt een moeizaam en stelselmatig voorwaarts gaan, waarbij, blijkens de hiervoor gegeven schets, de moeilijkheden in grootte en aantal stijgen, naarmate men de vijandelijke stelling nadert, totdat zij culmineeren in de zône der gecombineerde vuren.

De Fransche voorschriften drukken het zoo kernachtig uit: „L'attaque est le feu qui avance”. Onze Gev. Handl. vermeldt: „Dus teekent de aanval zich door een vereeniging *van vuur en beweging*; het vuur noodig om de beweging mogelijk te maken, de beweging noodzakelijk om de beslissing te verkrijgen”.

Uit een en ander volgt:

- a. dat het voortschrijden van den aanval alleen mogelijk is met steun en bescherming van een *onafgebroken, machtig* vuur;
- b. dat het vóór alles het vuur is, dat hoe langer hoe dichter naar den vijand wordt gebracht, om diens weerstand te breken.

Er moet dus een innig verband bestaan tusschen vuur en beweging en dit verband moet door de aanvoerders, ieder in zijn ressort, worden geregeld en tot stand gebracht; de taak van een aanvoerder beperkt zich dus niet meer tot het regelen van de bewegingen zijner levende strijdkrachten, **hij moet met zijn vuur en met zijn levende strijdkrachten weten te manoeuvreeeren.**

Beschouwen we nu nog even de schets, dan kan daaruit blijken, welke vuurmiddelen van den verdediger, gedurende het doorschrijden van de achtereenvolgende zônes, onderdrukt moeten worden. Uit de drachten der wapenen (daarbij rekening houdende met den eisch, dat het artillerievuur ten minste 250 tot 300 M. vóór de eigen troepen moet worden gehouden) kan worden afgeleid, welke vuurmiddelen van den aanvaller achtereenvolgens daaraan kunnen deelnemen. Vóór het doorschrijden van de moeilijkste zône (strook b) moet het vuur van de aanvalswapenen worden *georganiseerd*. Deze organisatie kan niet zijn het werk van een oogenblik, want tegenover die geweldige organisatie van den verdediger *moet een nóg krachtiger organisatie van den aanvaller worden gesteld*. Daarvoor is tijd noodig en in den regel zelfs veel tijd.

Bedoelde organisatie omvat o. m.:

- a. het ontwerpen en vaststellen van een vuurplan als onderdeel van het aanvalsplan, beoogende het desorganiseeren van 's vijands vuur

vóór het verlaten van de uitgangstelling en vervolgens het begeleiden en beschermen van den aanval;

b. het vaststellen van de benoodigde vuurmiddelen, waaronder niet te vergeten de noodige munitie¹⁾, voor het vormen van een krachtige vuurbasis;

c. het leggen van innig verband tusschen dit vuur en de beweging.

De omvangrijke organisatie, welke we hierboven bedoelen, komt overeen met hetgeen de *Gev. Handl.* verstaat onder *het innemen van de uitgangstelling*. Deze uitgangstelling wordt, blijkens de *Gev. Handl.*, door een beperkte macht aan infanterie vermeersterd; deze infanterie, die dus ijle doelen kan bieden, is in den regel in staat zonder groote verliezen de strooken c en d te doorschrijden, doch aangekomen vóór strook b, dient zij halt te houden, omdat ook voor haar een ongedekt verblijf in deze hel onbestaanbaar is.²⁾

Het innemen van de uitgangstelling, m.a.w. het doorschrijden van de strooken c en d, door de met den aanval belaste troepen, welke dus kwetsbare doelen vormen, geschiedt bij voorkeur onder begunstiging van de duisternis.

Maar met het *innemen* van de uitgangstelling is nog niet veel bereikt, want in dit stadium zal de verdediger nog betrekkelijk weinig hebben geleden, althans als een „*voorbereidende artilleriebeschieting*”, zooals bij de uitvoering van den aanval in den stellingoorlog in den regel onmisbaar wordt geacht (*Gev. Handl.* II, pt. 280), achterwege blijft.

Vóórdat doorschrijding van strook b echter *mogelijk* is, wordt vereischt dat:

a. de artillerie des verdedigers, welke in die strook werkt, voor een groot deel geneutraliseerd is;

b. de wapens in de hws., in de eerste plaats die, welke vóór de frontlijn werken, grootendeels geneutraliseerd zijn;

c. eventueele vóór die frontlijn aanwezige hindernissen doorschrijdbaar zijn.

Populair uitgedrukt, moet het vuur van den verdediger in strook b worden uitgedund, voordat er van een voorwaartsche beweging sprake kan zijn.

En wanneer we nu in aanmerking nemen, welke krachten door den verdediger op strook b worden losgelaten en hoe moeilijk het zal zijn deze over een groote ruimte verspreide middelen te onderdrukken,

¹⁾ Eerst nadat de vuurregeling is ontworpen, kan worden berekend hoeveel munitie voor de uitvoering van het plan noodig is. Het aangeven van een willekeurig aantal rantsoenen voor een bepaalde onderneming heeft geen zin. Kan een aanvoerder zich de benoodigde munitie niet verschaffen, dan mist hij een zijner werkzaamste middelen en doet hij beter van een aanval af te zien.

²⁾ In sommige gevallen zal strook b, door den vorm van het terrein of door aangelegde loopgraven (stellingoorlog), kleiner zijn dan in de schets is aangegeven. Alsdan is de gunstigste afstand tot 's vijands frontlijn 200 tot 300 M., omdat dan tevens voldaan wordt aan den eisch, dat het inleidend artillerievuur, voorzoover dit op 's vijands voorste lijn ligt, niet gevaarlijk wordt voor eigen troepen (*Gev. Handl.* pt. 233).

dan moeten we ons afvragen, of dit resultaat kan worden bereikt met een inleidende artilleriebeschieting van 5 tot 10 minuten, zelfs in de aanname, dat de vijand zijn stelling eerst sedert korten tijd heeft bezet (Gev. Handl. II pt. 244). ¹⁾

„Tijdens de inleidende artilleriebeschieting staat de infanterie van het voorste aanvalschelon ²⁾ in de uitgangsstelling gereed. Te uur U, dat zich voor een ieder duidelijk teekent door de — na een korte rustpooze — algemeene heropening van het artillerievuur, verlaten de aanvalstroepen hun dekking en trachten zoo snel mogelijk het door 's vijands afsluitingsvuren bestreken terrein te doorloopen, elke afdeeling recht vooruit naar haar eerste aanvalsdoel” (Gev. Handl. pt. 260).

We meenen uit dit punt op te maken, dat het in de bedoeling ligt, de infanteriewapens niet te doen deelnemen aan de inleidende beschieting. Lost onze Gev. Handl. hier „die Krise des Angriffes” niet wat àl te eenvoudig op?

We leggen hiernaast eenige aanhalingen uit het Fransche infanteriereglement:

„Aucune troupe ne peut progresser sans éprouver de lourdes pertes, tant des organes de feu ennemis tirent librement sur elle. Il est indispensable, par un feu approprié, de réduire préalablement ces organes à l'impuissance, en obligeant le personnel à se terrer, ou tout au moins en rendant son tir désordonné et sans valeur” (pt. 140).

„Le plan des feux d'infanterie, établi avant l'attaque, prévoit: — la totalité des tirs à exécuter avant le débouché de l'attaque; ...” (pt. 141).

Wat nu den gang van zaken betreft *na het verlaten van de uitgangsstelling*, meenen we, dat pt. 260 Gev. Handl. aan de eischen beantwoordt. Uit het gestelde omtrent de door de artillerie te verleenen ondersteuning ³⁾ en bescherming aan de infanterie kan worden opgemaakt, dat de artillerie in haar geheel volgens een door den D.A.C. tevoren opgesteld vuurplan te werk gaat (pt. 255); dus, althans aanvankelijk, centralisatie in het gebruik dier artillerie (onder voorwaarde natuurlijk, dat deze voldoende machtig is), of m.a.w. „liaison par le haut”.

Daarom begrijpen we niet goed de bedoeling van pt. 254 Gev. Handl.; de uitgewerkte, methodische vuurregeling, geëischt op grond van pt. 255, volgens welke de infanterie van het eene doel naar het andere

¹⁾ Deze korte tijd moet toch ten minste op 3 tot 4 dagen worden gesteld, want juist onder dergelijke omstandigheden zal de verdediger er alles op zetten om den aanvaller bij zijn nadering alle mogelijke oponthoud te veroorzaken, ten slotte in den vorm van voorposten met weerstandbiedende taak. En al zullen dan de terreinversterkingen niet buitengewoon krachtig zijn, een georganiseerd vuur kan dan toch in den regel van den verdediger worden verwacht.

²⁾ Het Fransche infanteriereglement verdeelt een dergelijk echelon in een „échelon de feu”, zijnde de voorste infanteriecompagnieën, en een „base de feu”, bevattende voornamelijk de zw. mitrs. en eventueel infanteriegeschut.

³⁾ We missen in punt 260 deze „ondersteuning” in afwijking van punt 255; de artillerie moet de infanterie niet alleen „beschermen”, doch moet haar ook helpen haar weg te banen.

wordt vooruit geholpen, schijnt door eerstgenoemd punt op losse schroeven te zijn gezet. We vreezen — en voor die vrees bestaat gegronde reden — dat dit aanleiding zal geven tot het navolgende recept voor de artillerie-paragraaf:

„.....

- I-5 R.A. rechtstreeksche steun voor 5 R.I.;
  - II-5 R.A. „ „ „ 16 R.I.;
  - III-5 R.A. algemeene opdrachten.
- Inleidende artillerie-beschieting van U-5 tot U.”

Eenvoudiger kan het al niet! Maar kan dit nu ernst zijn en is dit het effect van de vette letters in den aanhef van punt 6 Gev. Handl.?

O.i. behoeft het gestelde in punt 254 Gev. Handl. echter niet in zich te sluiten, dat het losmaken van afdeelingen voor rechtstreekschen steun van meet af aan moet geschieden; ze kunnen in beginsel worden aangewezen, opdat ten aanzien van haar stellingen en verbindingen rekening kan worden gehouden met haar toekomstige taak. Want er kan een oogenblik aanbreken, waarop centrale regeling van het artillerievuur niet meer gewenscht of niet meer mogelijk is en het juiste beginsel van het massavuur (de bekende „moker”) moet worden prijsgegeven. En dan blijft er niet anders over dan gedeeltelijke decentralisatie — hetgeen het uitgeven van afdeelingen voor rechtstreekschen steun dan toch beteekent — met als gevolg „liaison par le bas”, waarvan de moeilijkheden vooral niet mogen worden onderschat.

IV. *Samenvatting.*

Ons land is gelukkig buiten den wereldoorlog gebleven; we hebben dus de macht van het vuur niet aan den lijve gevoeld. Een gevolg daarvan is, dat velen onzer slechts een vaag begrip daarvan bezitten. Maar laten we dan te rade gaan bij de mannen van ervaring en hun waarschuwingen ter harte nemen. Er bestaat op dit gebied veel goede lectuur, waarin de geweldige rol, die het vuur in den oorlog heeft gespeeld, duidelijk naar voren treedt. Laten we ons de lessen, die anderen met groote offers hebben betaald, ten nutte maken, opdat we te zijner tijd niet in dezelfde fouten vervallen door een niet te rechtvaardigen onderschatting van de moeilijkheden. Dit behoeft niet gelijk te staan met het aanjagen van vrees of het drukken van het moreel; doch we moeten de werkelijkheid onder de oogen durven zien, om niet door haar te worden verrast.

Zooals in bovenstaande regels reeds werd vermeld, gingen beide partijen met een verkeerd beeld van de macht van het vuur in den strijd: *de beweging overheerschte het vuur*. Na de eerste kennismaking met de werkelijkheid vervielen zij in het andere uiterste; de infanterie was niet meer vooruit te krijgen, vóórdat alles, wat haar in den weg kon komen, door de artillerie was vernield; *het vuur overheerschte de beweging*. Dit geschiedde in de perioden van de aanvallen der ge-

allieerden aan de Somme in 1916, bij Verdun, in Vlaanderen en bij la Malmaison in 1917; het was in het tijdperk, waarin gold: „l'artillerie conquiert le terrain, l'infanterie l'occupe". Eerst in 1918 vindt men het juiste midden tusschen beide uitersten: *het combineeren van het vuur en de beweging*.

De geschiedenis leert, dat het begrip van de macht van het vuur in vredesperioden na elken oorlog vervaagt, zelfs bij legers, die ze aan den lijve hebben gevoeld. De beweging, die op de exercitievelden een natuurlijke aantrekkelijkheid bezit, gaat overheerschen; en als ten slotte de werkelijkheid weer gaat spreken, herhaalt zich de geschiedenis!

We willen dit opstel eindigen met een aanhaling uit de reeds eerder genoemde studie van den kolonel MOYRAND:

„Mais il faut prendre garde à demain; il faut ne pas laisser s'effacer la notion de la toute-puissance prise par le feu, l'idée qu'actuellement le feu est le grand maître sur le champ de bataille et que, dans l'état de nos moyens actuels, toute conception tactique qui n'en dérive pas directement est une conception fausse et dangereuse.”

NASCHRIFT.

Nadat dit artikel was geschreven, kwam ons „La Revue d'Infanterie” van 1 Mei 1930 in handen, waarin onder „Chronique des revues militaires étrangères” op blz. 934 een stukje voorkomt, dat met betrekking tot onze uiteenzettingen als zeer lezenswaardig kan worden aanbevolen. Het is te lang om het hier in zijn geheel weer te geven en te beknopt om er een uittreksel van te leveren. Om de belangstelling gaande te maken, wilen we den eersten zin citeeren: „L'expérience chèrement acquise pendant la guerre s'oublie vite, et à mesure que les années passent, une aimable fantaisie tend à présider aux conceptions tactiques du temps de paix.”

Een en ander over indeeling van ons infanteriegeschut.

DOOR

J. VISSER,

Kapitein der Infanterie.

a. Bij de voorhoede.

Aangenomen is, dat bij een bataljon voortroep zijn ingedeeld 1 sectie 6 veld en 1 sectie C.Mr.

Van de sectie 6 veld is één stuk ingedeeld bij de spits, het andere bij den voortroep. De bij de sectie behorende munitiewagen marcheert bij den gevechtstrein van het bataljon. Het lijkt mij in beginsel niet gewenscht om de geheele sectie bij de spits in te deelen, omdat de beide vuurmonden met hunne voorwagens bij stuiten op den vijand een zeer zichtbaar en trefbaar doel zouden vormen, maar vooral, omdat de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat bij plotselingen, verrassenden aanval van pantserwagens de 6 veld te laat in stelling zou komen, om den aanval te keeren. Rekenen we, dat de vijandelijke pantserwagens, welke een snelheid van 30 KM. per uur kunnen bereiken, 500 M. moeten doorschrijden om bij de spits te komen, dan hebben zij daarvoor ± 1 minuut noodig. De vuursnelheid van de 6 veld is ± 4 schoten in de minuut. In deze 60 seconden moeten nu de stukken keert maken en vuur afgeven. Bij indeeling van de sectie verdeeld over spits en voortroep is de vuurmond, die aan het hoofd van den voortroep marcheert, bij den aanval op de spits bijtijds gewaarschuwd en kan het vuur terstond op de aanvallende pantserwagens openen. Bovendien is het tweede stuk, indien ook bij de spits ingedeeld, niet zoo snel in stelling te brengen als het voorste, omdat het niet alleen rechtsomkeert moet maken, doch zich ook zijwaarts moet verplaatsen, teneinde vrij schootsveld te verkrijgen, aannemende dat de stukken achter elkaar aan ééne zijde van den weg marcheeren, wat regel zal zijn.

Waar vijandelijke pantserwagens zullen trachten verrassend op te treden, is vlugge waarschuwing gewenscht. Hiertoe is het meegeven aan de spitspatrouille van een seinpistool, voor het afgeven van een alarmsein tegen pantserwagens, doelmatig.

Het stuk heeft in den voorwagen voldoende munitie ter beschikking.

Als nadeel van het verdeelen van de sectie over spits en voortroep zou aangemerkt kunnen worden, dat het vuur, door het achterste stuk op de aansnellende pantserwagens afgegeven, wellicht tusschen de manschappen der spits zou vallen en hier schade aanrichten. Nu zijn de soldaten der spits bij het naderen van de pantserwagens snel terzijde van den weg gesprongen en hebben dekking in het zijterrein gezocht, vanwaar zij zullen trachten deze wagens met handgranaten schade toe te brengen. Bovendien springen de granaten zonder slagpijpje alleen

bij het ondervinden van een zeer sterken weerstand, zooals pantsering, en komen dus niet tot ontploffing, als zij onverhoopt tusschen de manschappen der spits vallen. Dit mogelijke kleine nadeel van gesplitste indeeling weegt m.i. niet op tegen de voordeelen.

Indeeling van de sectie Mr. bij de spits acht ik niet gewenscht. Deze is reeds voor zoo'n klein onderdeel, door toevoeging van zw. mitrs., 6 veld en wielrijders, voldoende uitgebreid. De mortieren, ingedeeld bij den voortroep, zijn een krachtige vuurreserve in handen van den B.C. om daar in te zetten, waar het vuur van de zware mitrailleurs geen succes zou hebben. De plaats van de mortieren in de colonne zou dan kunnen zijn achter de voorste compagnie.

b. Bij legeringsvoorposten.

De 6 veld zal ingedeeld worden bij voorpostendetachementen, waar het wegnnet de nadering van vijandelijke pantserwagens begunstigt. Vechtwagens zijn niet te verwachten. Men sluite dus de wegen af tegen pantserwagens en plaatse het geschut op of terzijde van den weg, waar het dezen bij voorkeur over ten minste 500 M. kan bestrijken.

Het snel naderen van de pantserwagens wordt belet door het aanbrengen van daartoe geschikte versperringen, die door het geschut moeten worden bestreken.

Ingedeelde mortieren worden bij voorkeur opgesteld achter de voorpostendetachementen, om vuur te kunnen brengen vóór en tusschen deze detachementen speciaal op plaatsen, welke onze mitrailleurs niet kunnen bereiken.

c. Bij de verdediging.

Hoofdtak van 6 veld is hierbij een aanval van vijandelijke vechtwagens te keeren.

Beschouwen we het regiment met 2 voorbataljons, elk met een frontbreedte van 800 M., dan zijn ten minste de 4 stukken van een Bt. 6 veld noodig, om de frontlijn tegen vijandelijke vechtwagens af te sluiten (zie schets I).

De stukken mogen geen grootere tusschenruimten hebben dan 300 tot 400 M., aangezien zij anders het voorterrein niet voldoende bestrijken, om elkaar te kunnen steunen. Vechtwagens doen in den regel den aanval in vereeniging van 3 tot 5. De stukken, welke niet rechtstreeks worden aangevallen, kunnen dan flankvuur afgeven tot steun van de aangevallen nevenstukken. Echelonsgewijze opstelling is daarvoor gewenscht.

Zoo noodig worden onderdeelen van de batterij der divisiereserve toegevoegd aan de voorregimenten en ook in voorste lijn geplaatst.

Indien met zekerheid is vast te stellen, dat geen aanval van vechtwagens te verwachten is, treedt de batterij van 6 veld op als gewone artillerie en versterkt het afsluitingsvuur van den verdediger. Bij

mogelijkheid van optreden van vechtwagens blijft het bevuren van deze hoofdtak.

De sectie Mr. neemt stelling bij voorkeur achter de voorcompagnieën en neemt deel aan het afsluitings- en stormvuur van het bataljon. Schiettechnisch en tactisch is hierbij het stuk de eenheid, omdat:

1° de mortier in den regel juistheidsvuur moet afgeven en men dus schot voor schot moet kunnen waarnemen;

2° men gemakkelijk terreindekking voor het enkele stuk zal kunnen vinden;

3° in den regel kleine doelen bevuurd worden, waarvoor één stuk voldoende vermogen heeft;

4° het vuur (op kleine doelen), o.a. uit een oogpunt van spaarzaam munitieverbruik, zoo nauwkeurig mogelijk moet geregeld worden, ook gedurende het uitwerkingsvuur.

Welke vuren dragen we aan de mortieren op?

In de eerste plaats op die gedeelten in het voorterrein vuur te brengen, welke niet door onze mitrailleurs, in verband met de bestreken baan, bereikt kunnen worden.

Als voorbeelden hebben we op de schets geteekend een grintgroeve A, een huis B, een dijk C en een laag gelegen stuk terrein D.

Mortier a. brengt afsluitingsvuur achter dijk C — vuur I.

idem stormvuur in grintgroeve A — vuur II.

Mortier b. afsluitingsvuur achter boerderij B — vuur I.

idem stormvuur op ingezonken terreingedeelte D — vuur II.

Door zijn kromme baan is de mortier in staat levende doelen, welke zich hier achter, respectievelijk in bevinden, te bevuren (werkingssfeer van de granaat is een cirkel met een straal van 15 M., aantal scherven ± 3000).

d. Bij den aanval.

Waar de mortier voornamelijk een aanvalswapen is, zal in den regel bij elk aanvalsbataljon 1 sectie Mr., bij uitzondering 2 secties, ingedeeld worden. De plaats van de mortieren is achter de voorcompagnieën, liefst in de nabijheid van den B.C. Wordt de aanval, ondanks het daaraan voorafgaande artillerievuur, tegengehouden, doordat nog vijandelijke steunpunten intact zijn gebleven, dan geeft de B.C. aan den C. der mortiersectie het bevel, het vuur hierop te openen.

Zonder den mortier te verplaatsen, kan het aanvalsterrein door den mortier bestreken worden over een breedte van $200 \frac{0}{00}$; grootste afstand is 2200 M.

Van de sectie 6 veld zal men bij den aanval in het algemeen niet veel voordeel hebben.

Deze vuurmond vormt een kwetsbaar doel en zal door handenkracht voorwaarts gebracht moeten worden, wat, in verband met zijn gewicht (afgelegde vuurmond 570 KG.), niet gemakkelijk zal vallen.

Gezien de bestreken baan (culminatiehoogte op 500, 1000 en 1500 M. onderscheidenlijk 2, 8 en 19 M.), zal men meestal geen vuur over eigen troepen kunnen afgeven. Om 400 M. vóór eigen troepen vuur te kunnen afgeven, moet de vuurmond ten minste 500 M. daarachter worden opgesteld. De 6 veld zal weer goede diensten kunnen bewijzen, wanneer de aanval is geëindigd en het veroverde terrein behouden moet worden tegen mogelijken tegenstoot of tegenaanval met vechtwagens.

Waar aanvankelijk dus de 6 veld in achterste lijn het bataljon volgde, komen na den aanval de stukken weer in voorste lijn (zie onder *c*).

Voorbeeld van het gebruik van den Mr. bij het inleidend gevecht van I — 18 R.I. (zie schets II). I — 18 R.I. doet een aanval over een frontbreedte van 500 M. volgens richting pijl.

Het moet 600 M. in 's vijands front doordringen en o.a. veroveren het bosch bij pl. 17, dat op een heuvel staat. De mortieren volgen den aanval ter hoogte van den cp. C-I-18 R.I.

Wanneer de voorcompagnieën met haar voorste troepen gekomen zijn in de lijn *a a*, komt de aanval tot staan door écharpeervuur van de vijandelijke mitrailleurs bij A en B. De mortieren staan dan $\pm$ 900 M. van deze mitrailleurnesten af.

De B.C. geeft nu opdracht aan den C. der mortiersectie, met opgave van de juiste plaats dier weerstandskernen, om deze zoo spoedig mogelijk te vernietigen.

De mortier *a* opent nu het vuur op mitrailleurnest A, *b*. op B.

Voor mortier *a* is dus de opgave gesteld, vuur te brengen op A, dat 30 M. verwijderd is van den zuidrand van het bosch en zich op een afstand van 900 M. bevindt.

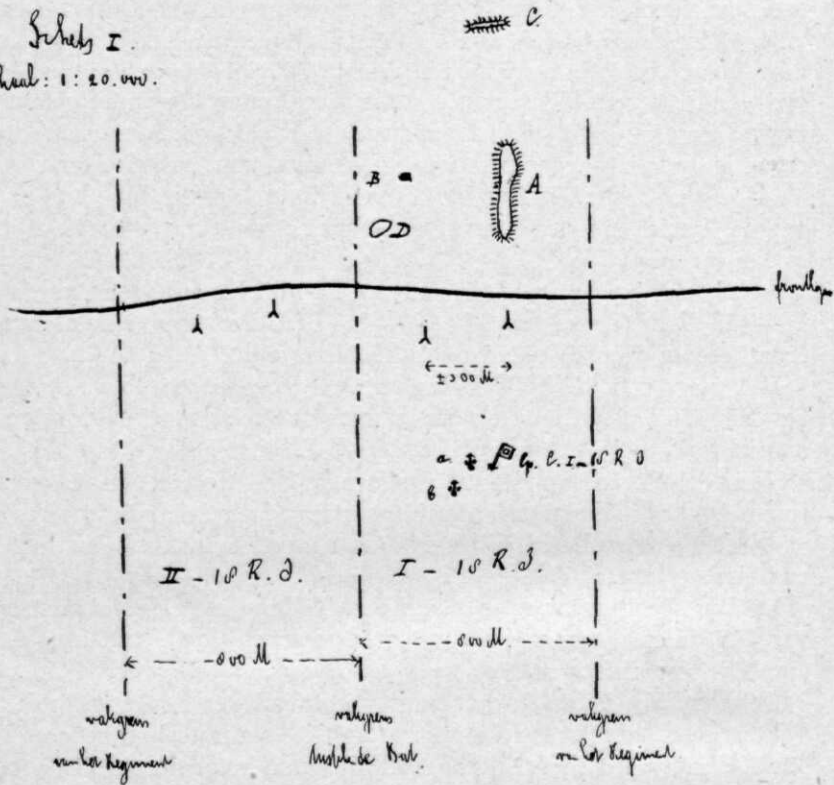
Hij schiet zich in op een hulprichtpunt C, dat ongeveer 10 M. ten zuiden van den boschrand zich bevindt en verlegt daarna het vuur op A ($45^{\circ}/_{00}$ naar rechts).

Aannemende, dat dit vuur de gewenschte uitwerking heeft, houdt het vuur, dat den aanval tegenhield, op en kan het bataljon weer voorwaarts.

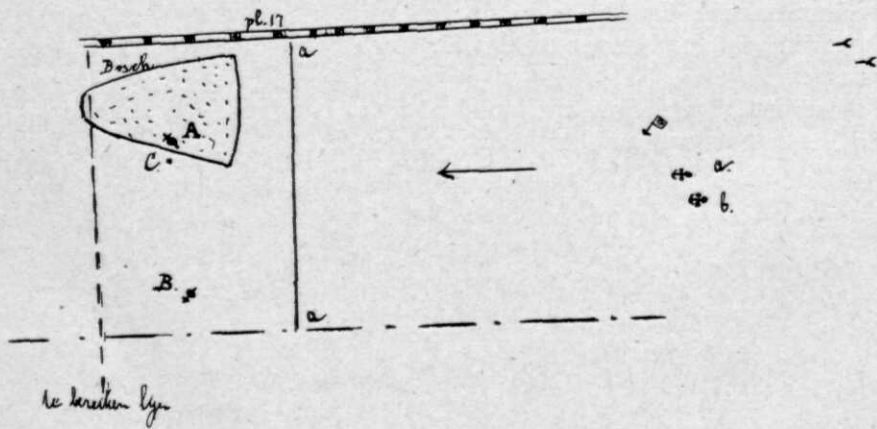
Voor het afgeven van dit vuur zal 5 tot 10 minuten benodigd zijn na het ontvangen van het bevel van den B.C.

Schets I.
 schaal: 1:20.000.

Schets II.
 schaal: 1:20.000.

Gegevens vreemde legers. (Juli 1930.)

BELGIË. XXXIX.

De taal in het leger.

De „Wet op het taalgebruik in het leger” is reeds van 7 November 1928. De toepassing daarvan, die volgens de Vlaamsche pers te wenschen overliet, zal thans met kracht worden doorgevoerd. De M. v. Landsverdediging heeft nadere bepalingen omtrent de toepassing gegeven; een indeeling van de Belgische legereenheden ten aanzien van het taalgebruik heeft plaats gehad. De bepaling, dat voortaan elke soldaat zijn onderricht zal ontvangen in zijn moedertaal, waarbij het *Vlaamsch* als commandotaal voor verschillende eenheden werd ingevoerd, bracht als consequentie mee het gebruik van het *Duitsch* voor de eenheden van Eupen en Elsenborn. Het geheele leger is alzoo gegroepeerd tot taaleenheden, met dien verstande, dat als zoodanig slechts gelden de compagnieën en overeenkomstige onderdeelen. Deze *kunnen* echter vereenigd worden tot hoogere onderdeelen van gelijke taal. Zoo doende bestaan voortaan zuiver *Fransche*, zuiver *Vlaamsche* en *gemengde* regimenten en zelfstandige eenheden. Deze zijn aangegeven in de bijlage.

De opleiding van het kader stuitte op velerlei moeilijkheden, die men echter meent te hebben overwonnen. De algemeene regeling voor den troep kon niet gelden voor het kader.

Voor het *verlofskader* geldt als algemeene regel, dat bij de volledig Vlaamsche regimenten het Vlaamsch en bij de volledig Fransche regimenten het Fransch bij het onderricht wordt gebruikt. Bij de gemengde regimenten wordt voor het verlofskader evenwel de taal van de meerderheid gebruikt. De adspiranten echter, die voor een andere taaleenheid zijn bestemd, volgen daarna nog een herhalingscursus voor hun *practische* kennis. Ten aanzien van het Fransch levert deze regeling geen bezwaren op. Zoo heeft 8 R.I. bijv. 2 Fransche bataljons en 1 Vlaamsch bataljon; het onderricht aan het verlofskader geschiedt dus in het Fransch, doch bij het schoolpeloton bevinden zich 19 leerlingen, die beide talen spreken, zoodat ook het Vlaamsche bataljon van Vlaamsch sprekend verlofskader kan worden voorzien. In de bijlage is de taalregeling voor het verlofskader opgenomen.

De opleiding van het *beroepskader* in de regimenten, die slechts uit eenheden van *dezelfde taal* bestaan, heeft plaats in de taal van het regiment. In die korpsen kunnen dus geen verbintenissen worden aangegaan door jongelieden, die zouden wenschen te worden opgeleid in een taal, welke niet van het regiment is. In de regimenten met *verschillende* taaleenheden wordt het onderricht gegeven in de taal der meerderheid van het regiment. Bij de regimenten met eenheden van

verschillende taal in *gelijk* aantal wordt het beroepskader opgeleid of geheel in 't Fransch of geheel in 't Vlaamsch. Voor zulke regimenten is de taal bij de algemeene taalregeling vastgesteld. (Zie ook de bijlage.)

De toepassing van de wet heeft noodig gemaakt *vertaling* van de reglementen, die rechtstreeks betrekking hebben op het onderricht van de lagere kaders en van den troep, terwijl voorts, om het onderricht van het kader te vergemakkelijken en ten behoeve van reserveofficieren, zekere deelen van reglementen in het Vlaamsch zijn vertaald, al hebben deze ook geen betrekking op hetgeen de soldaat dient te kennen. Een Fransch-Vlaamsche en Vlaamsch-Fransche woordenlijst, welke bij de vertaling als basis heeft gediend, wordt aan al de officieren uitgereikt.

De *bevelen* in de compagnie, batterij, enz. zullen worden gegeven in de taal van de betrokken eenheid. Van het bataljon en de afdeeling af zullen de bevelen in het *Fransch* worden gegeven, voorzover deze worden gericht tot *officieren*, die het bevel voeren over een compagnie, batterij, enz.

Fransch wordt gebruikt in de dienstverslagen tusschen officieren van het actieve leger.

In de briefwisseling met de bewoners der Vlaamsche gemeenten gebruiken de militaire overheden de Vlaamsche taal; met de bewoners van het overige deel van het land gebruiken zij de Fransche taal, tenzij de belanghebbenden het anders wenschen. Aan de commandanten van de regimenten, die Duitsch sprekende eenheden onder zich hebben, worden speciale instructies verstrekt.

Uit het vorige moge blijken, dat de Vlamingen met hun taalstrijd een zekere voldoening hebben verkregen. In hoeverre een en ander zal leiden tot volledig Waalsche en Vlaamsche *divisies* zal de toekomst leeren.

Begrooting 1930.

De *gewone* Begrooting van Landsverdediging voor 1930 bedraagt in totaal 1.207.363.621 francs (*f* 84.515.453) of 333.764.504 francs (*f* 23.363.515) meer dan het vorige jaar. Deze groote vermeerdering is slechts schijnbaar; ze is voor een aanmerkelijk deel het gevolg van de omstandigheid, dat belangrijke bedragen, voornamelijk met betrekking tot den „Dienst van inrichtingen en technische diensten der artillerie” van de *buitengewone* begrooting naar de *gewone* begrooting ¹⁾ werden overgebracht.

Uit het verslag over de begrooting van de commissie BURLET aan de volksvertegenwoordiging blijkt nog het volgende:

¹⁾ Zooals bekend kan zijn, mag het bedrag dezer begrooting niet zonder meer worden vergeleken met het bedrag der Nederlandsche Begrooting van Defensie, waarin bijv. de pensioenen zijn begrepen, terwijl in België de pensioenen onder een ander Hoofdstuk zijn gebracht; voorts heeft België geen Marine, terwijl in Nederland de gelden voor de Marine een deel vormen van de Begrooting van Landsverdediging.

Officiëren.

Er is een tekort van 350 officieren. Het is tot nu toe niet gelukt dit tekort aan te vullen. Overwogen wordt hierin te voorzien door werving onder de dienstplichtigen, die 14 maanden actieven dienst moeten verrichten (verlofskader).

Scheikundig laboratorium.

Sinds 22 Januari 1930 is bij Kon. Besluit goedgekeurd het administratief reglement voor het *Scheikundig laboratorium van het leger*, dat vóór den oorlog reeds in een of anderen vorm bestond onder den naam *Laboratorium van de Intendance*.

Het tegenwoordig laboratorium dient voor scheikundige, natuurkundige, mechanische, elektrische en technische proefnemingen. Als zoodanig moet het in de eerste plaats de hoedanigheid van de leveringen aan het leger nagaan en de ontledingen verrichten, die voor de korpsen en diensten worden aangevraagd.

De chef van het laboratorium vertegenwoordigt de belangen van den Staat in geval van geschil met een leverancier. Hij kan door den minister gemachtigd worden zich in verbinding te stellen met de vertegenwoordigers van industrieelen en leveranciers van het leger. De werkzaamheid van het scheikundig laboratorium strekt zich uit tot al de korpsen en diensten, uitgenomen de geschutfabrieken, springstoffenfabrieken, de luchtvaart en de dienst voor de bescherming tegen gassen.

Industriele oorlogsvoorbereiding.

Op de begroting is hiervoor een bedrag van 600.000 francs uitgetrokken. In het rapport BURELET wordt medegedeeld, dat de behoeften voor het leger in twee categorieën zijn gerangschikt en wel de behoeften, waarin het land zelf rechtstreeks kan voorzien en die, waarbij dit slechts bij toeval of nimmer kan.

Voor de eerste categorie werden de producenten overeenkomstig hun productievermogen aangewezen. Voor de tweede categorie is men bezig te zoeken naar de maatregelen, welke moeten worden aangebracht in verschillende fabrieken, om haar productievermogen te veranderen en op te voeren. Zoo is nagegaan welke machines (doorgaans persen) moeten worden bijgekocht om de fabrieken der zware staalnijverheid, welke daartoe werden uitgekozen, in staat te stellen granaten te vervaardigen. Het vermoedelijke oorlogsverbruik aan granaten is voor $\frac{4}{5}$ deel gedekt.

Voor het overige moest in België een nieuwe fabricatie worden ingevoerd, n.l. van granaten uit gietstaal. Dank zij de wet van 18 Maart 1927, betreffende de aankopen door het Departement van Landsverdediging, met het oog op de mobilisatie, kon men verschillende belangrijke gieterijen er toe brengen deze fabricatie te bestudeeren. Zij kregen

bestellingen, om ze vertrouwd te maken met den aanmaak en, om dit te onderhouden, bestelt de Minister van Landsverdediging jaarlijks bij de particuliere industrie de granaten van gietstaal, noodig voor de oefeningen in het kamp van Elsenborn. Het bedrag van 600.000 fr. bovengenoemd dient hoofdzakelijk voor aanmaak van deze granaten. In 1929 diende het voor het bouwen van modelmachines voor den aanmaak van *geweerpatronen*. Aangezien n.l., zooals het rapport vermeldt, op verre na niet genoeg geweerpatronen kunnen worden vervaardigd, had het Departement van Landsverdediging voor enkele jaren een klein aantal zeer moderne machines aangekocht, die een modelpatronenfabriek vormen, maar waarmede toch niet in de behoeften kan worden voorzien. Naar het voorbeeld van deze machines werden nu nieuwe plannen en een model gemaakt om zich te vergewissen van de mogelijkheid tot vervaardiging. De werkzaamheden zijn thans zoo goed als geëindigd.

Voorts is na lang overleg verzekerd de levering voor de versterkingen te velde, welke van de eerste dagen der mobilisatie af moeten worden gemaakt (grint, zand, cement, staafijzer, prikkeldraad, ijzerpalen, enz.). De groeven en fabrieken, die deze leveringen moeten verzekeren, hebben haar mobilisatieplan opgemaakt en volgens het contract tusschen haar en het Departement van Landsverdediging zullen de leveringen op de eerste aanvraag onmiddellijk kunnen beginnen.

Eenheden.	Taal in gebruik bij:		
	het Regiment	opleiding Verlofskader	opleiding Beroepskader
Infanterie.			
1 R.I.	Gemengd	Fransch	Fransch
2 R.I.	Gemengd	Vlaamsch	Vlaamsch
3 R.I.	Vlaamsch	Vlaamsch	Vlaamsch
4 R.I.	Gemengd	Fransch	Vlaamsch
5 R.I.	Gemengd	Vlaamsch	Vlaamsch
6 R.I.	Vlaamsch	Vlaamsch	Vlaamsch
7 R.I.	Vlaamsch	Vlaamsch	Vlaamsch
8 R.I.	Gemengd	Fransch	Fransch
9 R.I.	Gemengd	Fransch	Vlaamsch
10 R.I.	Fransch	Fransch	Fransch
11 R.I.	Gemengd	Vlaamsch	Vlaamsch
12 R.I.	Gemengd	Fransch	Fransch
13 R.I.	Fransch	Fransch	Fransch
1 R.J.	Gemengd	Fransch	Fransch
2 R.J.	Fransch	Fransch	Fransch
3 R.J.	Fransch	Fransch	Fransch
1 R.C(arabiniers)	Gemengd	Fransch	Fransch
1 R.Gr(enadiers)	Gemengd	Fransch	Vlaamsch
Veehtwagens	Vlaamsch	Vlaamsch	Vlaamsch
1 R.Wielrijders	Gemengd ¹⁾	Fransch	Vlaamsch
2 R.Wielrijders	Gemengd	Fransch	Fransch
1 Bat. Mitr., 1 Batt. I.G.	Vlaamsch	Vlaamsch	Vlaamsch
2 Bat. Mitr., 2 Batt. I.G.	Vlaamsch	Vlaamsch	Vlaamsch
3 Bat. Mitr., 3 Batt. I.G.	Fransch	Fransch	Fransch
4 Bat. Mitr., 4 Batt. I.G.	Vlaamsch	Vlaamsch	Vlaamsch
5 Bat. Mitr., 5 Batt. I.G.	Fransch	Fransch	Fransch
6 Bat. Mitr., 6 Batt. I.G.	Vlaamsch	Fransch	Vlaamsch
Cavalerie.			
1 R.G(uides)	Gemengd	Fransch	Fransch
1 R.L(ansiers)	Fransch	Fransch	Fransch
2 R.L(ansiers)	Gemengd	Fransch	Vlaamsch
3 R.L(ansiers)	Gemengd	Vlaamsch	Vlaamsch
1 R.J(agers) t.p.	Fransch	Fransch	Fransch
2 R.J(agers) t.p.	Fransch	Fransch	Fransch
Pantserwagens	Fransch	Fransch	Fransch

¹⁾ 1 Comp. te Eupen (Duitsch).

Eenheden.	Taal in gebruik bij:		
	het Regiment	opleiding Verlofskader	opleiding Beroepskader
Artillerie.			
1 R.A.	Vlaamsch	Vlaamsch	Vlaamsch
2 R.A.	Vlaamsch	Fransch	Vlaamsch
3 R.A.	Gemengd ²⁾	Fransch	Fransch
6 R.A.	Gemengd	Fransch	Vlaamsch
8 R.A.	Vlaamsch	Fransch	Vlaamsch
11 R.A.	Fransch	Fransch	Fransch
13 R.A.	Vlaamsch	Fransch	Vlaamsch
14 R.A.	Gemengd	Fransch	Fransch
15 R.A.	Gemengd	Fransch	Fransch
1 R.LegerArt.	Vlaamsch	Vlaamsch	Vlaamsch
2 R.LegerArt.	Vlaamsch	Vlaamsch	Vlaamsch
K.R.A.	Vlaamsch	Fransch	Vlaamsch
R.Vg.A.	Fransch	Fransch	Fransch
R.Lu.A.	Gemengd	Fransch	Fransch
S(ervice) R(epérage) A (rtillerie)	Vlaamsch	Fransch	Vlaamsch
Genie.			
2 R.Genie	Vlaamsch	Vlaamsch	Vlaamsch
3 R.Genie	Fransch	Fransch	Fransch
4 R.Genie	Fransch	Fransch	Fransch
Genie Wielr.	Fransch	Fransch	Fransch
Pontonniërs	Vlaamsch	Fransch	Vlaamsch
Verbindingstroepen	Gemengd	Fransch	te regelen door C.
Spoorwegtroepen	Gemengd	Fransch	te regelen door C.
Vervoerskorps.			
2 Korps.vervoertroepen	Vlaamsch	—	Vlaamsch
3 Korps.vervoertroepen	Gemengd ³⁾	—	Fransch
4 Korps.vervoertroepen	Gemengd	—	Vlaamsch
Korps autovervoertroepen	Gemengd	—	te regelen door C.

²⁾ 1 Batterij Duitsch.

³⁾ 1 Comp. te Elsenborn (Duitsch).

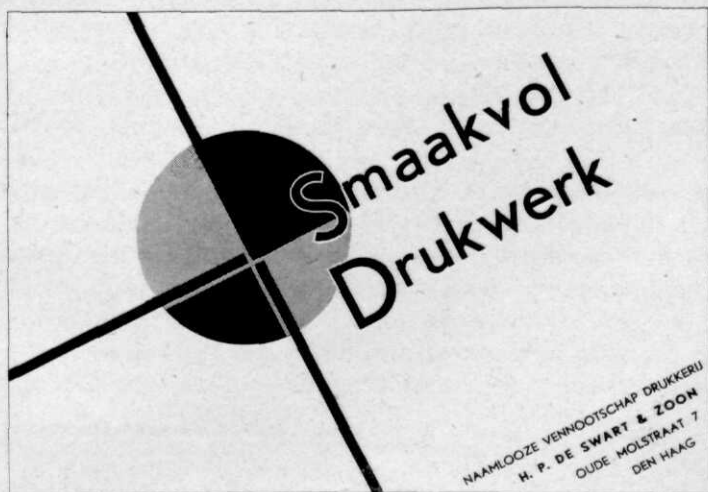
Boekbespreking.

Militaire Adreslijst. Vijfde, herziene druk, N. SAMSON, *Alphen aan den Rijn*, 1930.

Na 7 jaren weder een nieuwe druk van deze waardevolle vraagbaak, welke o.m. bevat een lijst van autoriteiten, enz. van Land- en Zeemacht, een opgave van de onderdeelen der Landmacht, gegevens betreffende de organisatie der Landmacht en betreffende de Zeemacht, een lijst van garnizoenen, enz. C.

Unterrichtstafeln über Schieszlehre, Tafel 1—6. R. EISENSCHMIDT. *Berlin*. 1930. Prijs M. 6,—.

Deze zeer duidelijke en voor het aanschouwelijk onderricht bijzonder geschikte platen geven een goed inzicht betreffende de kogelbaan en de beteekenis van verschillende benamingen, bij de leer van de kogelbaan en het schieten worden gebezigd. C.

Ter aankondiging ontvangen.

Militaire Adreslijst. Vijfde, herziene druk. N. SAMSON. *Alphen aan den Rijn*, 1930.

Nasporingen en studiën op het gebied der Nederlandsche en der Nederlandsch-Indische krijgsgeschiedenis. Vijf-en-dertigste jaarverslag (tot en met 31 December 1929). 's-Gravenhage. Krijgsgeschiedkundig archief van den Generalen Staf. 1930.

Unterrichtstafeln über Schieszlehre, Tafel 1—6. R. EISENSCHMIDT. *Berlin*. 1930. Prijs M. 6,—.
